

Linneuniversitetet

Institutionen för socialt arbete

Examensarbete

"Tvingad och tvingad. Jag behövde mina pengar ju..."

En studie om arbetslösa ungdomars upplevelser av kompetenshöjande insatser

Författare: Kristofer Franzén
Patrik Johansson
Handledare: Kettil Nordesjö
Examinator: Lottie Giertz
Termin: VT 2012
Kurskod: 2SA46E

Abstract

Author: Kristofer Franzén and Patrik Johansson

Title: A study about youth unemployment and youths' experiences of an activity program [En studie om arbetslösa ungdomars upplevelser av kompetenshöjande insatser]

Supervisor: Kjetil Nordesjö

Assessor: Lottie Giertz

The purpose of this study has been to illustrate youth's experiences and reasons of participating in an activation program. We have studied the impact of the activities to understand how youth's like the activities. We made a qualitative survey with a semi-structured interview guide with open questions. We interviewed six young people aged 18-26 living in southern Sweden. They all participate in our chosen activity named Arbetshuset. We analyzed the material based on Marie Jahoda's deprivation theory and Albert O Hirschman's theory about exit, voice and loyalty. The youth's states the main reason for their participation in the activities are time structure and social contact. But they also said they were forced to participate otherwise their financial assistance would decrease. After analysis of the data we concluded that youth's participating in the chosen activity are subjected to indirect coercion.

Keywords: "Youth unemployment", "Jahoda deprivation theory", "Hirschman exit, voice and loyalty"

Nyckelord: "Ungdomsarbetslöshet", "Jahoda deprivationsteori", "Hirschman sorti eller protest"

Förord

Att skriva examinationsuppsats har varit både intressant och givande. Samtidigt har det varit en berg och dalbana där motivationen inte alltid varit på topp och målet ibland känts långt borta. Vi känner att det var ett mycket bra val att skriva uppsatsen tillsammans. Svackorna där motivationen är i botten blir trots allt mycket roligare om man är två. Vissa stunder har arbetet i princip stått still för att i nästa rusa fram i en fart av sällan skådat slag.

Först och främst vill vi tacka våra intervjupersoner. Utan någon att intervjua hade uppsatsen blivit aningen mer komplicerad att genomföra... Vi tackar även Arbetshuset för er hjälp och för att vi fick låna era lokaler för intervjuer. Även om ni är anonyma för läsarna så vet ni själva vilka ni är, Tack!

Vi vill tacka vår handledare Kettel Nordesjö för att han stått ut med våra många, och ibland förmodligen dumma frågor. Handledarmötena har varit enormt viktiga för att vi skulle kunna genomföra uppsatsen. Tack!

Sist men inte minst vill vi också tacka Markus "Kassler" Johansson för din påhittighet vad gäller fiktiva namn till uppsatsen.

Trevlig läsning!

2012-05-23

Kristofer Franzén & Patrik Johansson

Innehållsförteckning

1.	Inledning	1
1.1	Problemformulering	1
1.2	Syfte	3
1.3	Frågeställningar	3
1.4	Begrepp	3
1.5	Bakgrund	4
2.	Tidigare forskning	6
2.1	På gränsen till fattigdom	6
2.2	Ung och utanför	7
2.3	Aktiveringskrav	8
2.4	Motiven styr deltagandet	9
2.5	Attityder mot arbetslösa	9
3.	Teori	11
3.1	Hirschmans "Sorti eller protest"	11
3.2	Marie Jahodas "Deprivationsteori"	13
4.	Metod	15
4.1	Vetenskapsteoretisk ansats	16
4.2	Urval	16
4.3	Tillvägagångssätt	17
4.4	Bortfall	18
4.5	Validitet, reliabilitet och generaliserbarhet	19
4.6	Arbetsfördelning	20
4.7	Etiska överväganden	20
5.	Resultat	23
5.1	Vägen in i Arbetshuset	23
5.2	Skäl till att delta	23
5.3	Arbetshusets roll	25
5.4	Möjligheter att påverka	28
6.	Analys	31
6.1	Skäl & roll	31
6.1.1	Latenta funktioner	32
6.1.2	Roll	34
6.1.3	Sammanfattning	35
6.2	Valfrihet	35
6.2.1	Beroende	37
6.2.2	Sammanfattning	38
7.	Diskussion	39
7.1	Kritik till vår studie	40
7.2	Fortsatta studier	40
8.	Referenser	41
8.1	Internetreferenser	43
9.	Bilaga 1	44
9.1	Bilaga 2	45

Inledning

Att alla vuxna människor ska arbeta kan idag tyckas vara närmast en självklarhet. Men hur självklart är det egentligen? Enligt statistiska centralbyrån (2012) ligger den totala arbetslösheten för personer mellan 15-74 år på 7.8% i februari år 2012. Jämför det med att ungdomsarbetslösheten vid samma tidpunkt låg på 25.2% för personer mellan 15-24 år (SCB, 2012) så står det klart att ungdomar är mycket hårdare drabbat av arbetslöshet. Mer än var fjärde ungdom är idag arbetslös i Sverige. Kanske kan detta ligga till grund för att påstå att arbete idag inte är en självklarhet om du är ungdom. Av samma anledning bör det ifrågasättas om arbetslösa ungdomar är offer för stigmatisering då en så stor del är arbetslösa. Enligt oss uppsatsförfattare är de inte en stigmatiserad grupp. Fast även om de inte är stigmatiserade så finns det föreställningar om arbetslösa. Svensk forskning visar en utbredd uppfattning hos allmänheten där arbetslösa anses lata och sakna ambition. Även de arbetssökande upplevde att dessa attityder finns mot dem och upplever att detta oftast visar sig i mötet med myndigheter. Om detta skriver Furåker och Blomsterberg (2003) och vi beskriver studien djupare i avsnittet tidigare forskning.

Uppsatsförfattarna har en egen bild av dessa ungdomars motivation och upplevelser sedan vi själva genomfört socionomprogrammets praktikperiod inom det arbetsmarknadspolitiska området och där kommit i kontakt med målgruppen för studien. Våra upplevelser tillsammans med ovan nämnda fakta gör att vi vill gå djupare in på ungdomarnas skäl till att delta, upplevelser av samt inställning till de arbetsmarknadsinsatser som finns inom en vald verksamhet i Småland.

1.1 Problemformulering

Personer som är arbetslösa uppmanas att gå till arbetsförmedlingen för att få hjälp med att finna ett arbete. Arbetsförmedlingen finns till för att förmedla arbeten och ”matcha” arbetssökande med befintliga arbeten. Detta är dock bara en del av uppgifterna.

Arbetsförmedlingens uppdrag består även av att vara behjälplig vid utbildning. Till exempel språkutbildning för nyanlända men också utbildning inom olika områden där arbeten finns. Alla insatser syftar till att stärka den enskilde på vägen in på arbetsmarknaden (SFS 2000:628).

Enligt studier är många arbetslösa villiga att anstränga sig extra när de söker jobb för att slippa att hamna i en arbetsmarknadspolitisk åtgärd. Detta visas genom att de arbetslösa hellre söker bredare, dvs. att de söker arbete utanför deras kompetensområde (främst lägre kompetenskrav). De är även benägna att ta en låg lön (van den Berg, Bergemann & Caliendo 2008). Detta menar vi tyder på att arbetslösa försöker undvika att delta i arbetsmarknadspolitiska åtgärder och istället kan ta arbeten de själva inte anser sig lämpliga för. Som arbetslös ska du också delta i olika utbildningar, kurser, coaching (kompetensutveckling) för att stärka dina chanser att få jobb. Är aktiviteterna obligatoriska och förenade med sanktioner vid frånvaro finns studier som visar på att risken för negativa attityder hos deltagarna ökar (Nilsson 2008). Om insatserna inte leder till arbete så snabbt som den arbetslöse förväntat sig så kan denne tappa tron på konceptet. Trots det behöver individen i fråga fortsätta aktiviteten för att få ersättning. Kanske anser de arbetslösa att insatserna från arbetsförmedlingen är positiva och tron finns på att utbildningar och coaching trots allt kommer leda till arbete i det långa loppet. På längre sikt är givetvis målet ett arbete, men som arbetslös tror vi det är lätt att fastna i ett kortsiktigt tänk då ”alla” behöver en inkomst och dessa problem blir mer akuta i jämförelse med att långsiktigt få ett stabilt arbete.

Anders Giertz (1998) skriver om arbetslinjen och hur den genomsyrat svensk politik under många år. Arbetslinjen handlar om hur staten eftersträvar full sysselsättning samtidigt som medborgaren själv strävar efter att få ett arbete. Det ska vara så fördelaktigt att ha ett arbete att alla vill ha ett. Giertz (1998) skriver om hur målen i de aktiveringsprogram som finns ser bra ut men frågan är om målen verkligen uppfylls. Giertz menar att det finns relativt få studier som visar att dessa program har någon effekt och att det verkligen går bättre för de personer som deltar än de som inte gör det. Frågan är då varför man deltar.

Vidare beskrivs arbetslösheten medföra olika risker. Oskar Nordström Skans (2004) skriver i sin IFAU-rapport om hur ungdomsarbetslöshet, även om den är kortvarig kan få långvariga konsekvenser. De som drabbats av ungdomsarbetslöshet har en betydligt större sannolikhet att vara arbetslösa under de kommande tio åren än övriga personer. Maung Myint (1992) skriver också om risker med arbetslöshet och hon berör hälsoriskerna med arbetslöshet. Myint skriver om hur arbetslösa personer trots dagens sociala skyddsnät drabbas av försämrad hälsa oftare än övriga personer.

Att skriva in sig på arbetsförmedlingen är frivilligt. Likaså att ansöka om ekonomiskt bistånd hos socialtjänsten. Dock är frågan hur frivilligt detta egentligen är? Utan arbete kompliceras sannolikt den ekonomiska situationen då hyror och övriga levnadsomkostnader trots arbetslöshet måste betalas. För att få ersättning från antingen någon form av a-kassa eller försörjningsstöd från socialtjänsten krävs det att individen är inskriven på arbetsförmedlingen (SFS 2000:628, SFS 2001:453). Med andra ord kan frivilligheten ifrågasättas. Person och Vikman (2010) skriver om aktiveringskraven som finns. De skriver om hur kommunen kan kräva att en individ med försörjningsstöd ska delta i anvisad åtgärd. Kommunerna bestämmer till stor del själva hur programmen ser ut (Person & Vikman, 2010). Beroende på kommunens utbud av aktiveringsprogram kan individen i vissa fall vara delaktig i valet av sådant. Med andra ord så har individen inget annat val än att delta i ett aktiveringsprogram. Samtidigt finns ett beroende av socialtjänsten då individen behöver ekonomiskt bistånd för att klara sina levnadsomkostnader. Detta beroende kan i slutändan minska valmöjligheterna för individen då denne inte har möjligheter att avstå deltagande i ett aktiveringsprogram. Att avstå skulle alltså med stor sannolikhet innebära ett lägre eller uteblivet försörjningsstöd.

Valet finns givetvis att avstå inskrivning, men då detta oftast skulle innebära kraftigt försämrade ekonomiska förhållanden, innebär detta enligt oss ett indirekt tvång. Deltar ungdomarna i aktiviteterna för att de tror att de får ut någonting av dem eller är det endast ett nödvändigt ont då de inte har några valmöjligheter? Samtidigt tycker vi det är relevant att fråga sig vad ungdomarna förväntar sig av aktiviteter av detta slag. Får de ut det av aktiviteterna som de förväntat sig, får de ut någonting annat eller får de kanske inte ut någonting alls av aktiviteterna? Mot denna bakgrund tycker vi det är viktigt att studera ungdomars inställning till och upplevelser av kompetenshöjande aktiviteter och försöka beskriva vilka skäl de har till att delta.

1.2 Syfte

Syftet med vår studie är att beskriva ungdomars *inställning* till, och *upplevelser* av kompetenshöjande aktiviteter. Detta studeras i en kommunal verksamhet.

1.3 Frågeställningar

- Vilka skäl anger ungdomar för att delta i verksamhetens kompetenshöjande aktiviteter?

- Vilken roll spelar verksamheten i ungdomarnas liv? Spelar vissa aktiviteter större roll än andra?
- Vilka möjligheter och hinder upplever ungdomarna att de har till att påverka innehållet i aktiviteterna. Är det önskvärt från deras sida och vilken möjlighet har de att protestera vid missnöje?

1.4 Begrepp

Vi använder oss av vissa begrepp i vår examinationsuppsats som här definieras.

Arbetshuset syftar på den verksamhet där vi genomfört studien. Arbetshuset är lokalen för vår fallstudie. Arbetshuset är ett fingerat namn. Mer om Arbetshuset under rubriken bakgrund.

Arbetsmarknadsåtgärder och kompetenshöjande aktiviteter nämns på flertalet platser i uppsatsen. Med arbetsmarknadsåtgärder menar vi insatser som exempelvis praktikplatser och olika fördelaktiga anställningar sanktionerade av staten (till exempel nystartsjobb och lönebidrag). Med kompetenshöjande aktiviteter menar vi insatser som syftar till att stärka individen i dennes jobsök och som sker i kommunal regi. Det kan vara genom att läsa upp bristfälliga betyg från grundskolan eller få hjälp med körkortsteori. Det finns även möjligheter att lära sig skriva CV/personligt brev eller få coaching. Kort och gott insatser som ska öka individens chanser att få ett arbete.

1.5 Bakgrund

Arbetshuset

Vi har valt att göra vår studie inom en verksamhet i Småland som arbetar med att inspirera, motivera och utveckla ungdomar för att öka deras chanser till arbete. Ungdomarna inom Arbetshuset kan få stöd och hjälp med till exempel cv-skrivning, jobsökar-aktiviteter, körkortsteori etc. Det finns även möjligheter till att läsa upp sina betyg i vissa basämnen från grundskolan. En mer ingående beskrivning av Arbetshuset är inte särskilt relevant för vår studie då arbetshuset bara är en kuliss för hela vår studie. Det är inte Arbetshuset vi studerar utan det är upplevelserna hos ungdomarna som deltar i verksamhetens aktiviteter som ligger i studiens fokus.

Ekonomisk ersättning vid arbetslöshet

Den vanligaste vägen in i Arbetshusets verksamhet är genom socialtjänsten. För att få

ekonomiskt bistånd från socialtjänsten krävs att man står helt utan ekonomiska resurser. Det är också krav på att den arbetslösa individen ska stå till arbetsmarknadens förfogande och delta i kommunens eller arbetsförmedlingens program eller åtgärder (SFS 2001:453)

Arbetsmarknadsåtgärder kan vara utbildningar, praktik, rehabiliterande åtgärder eller svenska för invandrare samt eventuella andra åtgärder som kommunen kan tillhandahålla. Är individen under 25 år kan socialtjänsten dessutom ställa krav på deltagande i praktik eller annan kompetenshöjande verksamhet. Om individen inte deltar i anvisad praktik eller kompetenshöjande verksamhet kan socialtjänsten dra in, alternativt minska det ekonomiska biståndet (SFS 2001:453).

Vid arbetslöshet finns även möjligheten att få ekonomisk ersättning i form av arbetslöshetsersättning. Den betalas ut i två olika former (Arbetsförmedlingen, 2012). Ett grundbelopp betalas ut beroende på hur mycket personen arbetat oberoende av lön. Ersättningen betalas ut till den som inte är medlem i någon arbetslöshetskassa. Den andra formen baseras även på inkomsten och ett krav är att personen är medlem i en arbetslöshetskassa sedan minst 12 månader. Kravet för att få ersättning är att stå till arbetsmarknadens förfogande eller delta i angivet program. Görs inte detta utan giltigt skäl kan du mista sin ersättning under en tid. Är individen under 25 år och tackar nej till jobbgarantin för ungdomar har denne heller ingen rätt till ersättning (Arbetsförmedlingen, 2012).

2. Tidigare forskning

Det görs ständigt nya vetenskapliga utvärderingar inom det arbetsmarknadspolitiska området. Samhället är hela tiden i förändring och forskning, utvärdering och uppdatering är en ständig process för att det arbetsmarknadspolitiska området skall hänga med i denna förändring. Vår uppsats befinner sig på individnivå där vi är intresserade av individen och dennes skäl och upplevelser av kompetenshöjande aktiviteter. Bitvis befinner vi oss i gränslandet mellan kommunal och nationell nivå. Anledningen till det är att i frågan om aktiviteternas roll tror vi en viktig aspekt är just vem som är utförare av åtgärden, varför vi inte enbart vill begränsa oss till kommunal nivå på den punkten. Området där vår studie befinner sig är stort och vi har varit tvungna att välja bland ett stort antal rapporter, artiklar, avhandlingar etc. Litteraturen vi använt oss av har vi hittat genom att söka i Linnéuniversitetets katalog, SwePubs databas samt Libris. Där har vi sökt på nyckelord som är relevant för vår studie för att finna det som är mest lämpligt, och tillför vår studie någonting. Vår handledare har även rekommenderat relevant litteratur som vi tagit del av.

2.1 På gränsen till fattigdom

Rickard Ulmestig (2007) skriver om vilka personer som berörs av arbetsmarknadspolitiska insatser. I grunden berör den alla arbetslösa i viss mån. Dock berörs personer som har svårt att finna ett arbete, personer i behov av behovsprövad hantering samt individer som befinner sig i eller i närheten av marginalen i allt större utsträckning. Ulmestigs (2007) syfte med avhandlingen är att förstå hur karaktären på den svenska arbetsmarknadspolitiken som erbjuds till arbetslösa personer med försörjningsstöd ser ut. Han har studerat insatser både på nationell och kommunal nivå mellan 1989 och 2002.

Staten beskrivs som en ineffektiv utförare av välfärdstjänster där staten inte längre vill ta samma ansvar för medborgaren som tidigare. Ulmestig är även missnöjd med arbetsmarknadspolitikens utformning och ser utformningen som ineffektiv där legitimiteten hotas. Den tredje punkten handlar om tre problematiska grupper, långtidsarbetslösa, ungdomar och invandrare, vilka med dagens arbetsmarknadspolitiska åtgärder har svårt att etablera sig på arbetsmarknaden. Ulmestigs (2007) lösning till de identifierade problemen är att kommunerna bör ta över större del av de arbetsmarknadspolitiska insatserna då detta är mer effektivt än när insatserna sker på nationell nivå. Aktiviteter på kommunal nivå föreslås också som en effektiv åtgärd för att minska arbetslösheten, framför allt hos ungdomar och

invandrare. Att kategorisera arbetslösa för att hitta de mest utsatta och de i mest behov av hjälp föreslås för att kommunens insatser skall riktas ”åt rätt håll”. En viktig aspekt som Ulmestig lyfter fram är maktförhållandet mellan stat och kommun. Kommunerna uppmuntras av staten att ta större ansvar vid arbetsmarknadspolitiska insatser av ekonomiska skäl. Det finns ett samband mellan antalet arbetslösa och antalet personer i behov av försörjningsstöd. Detta gör att kommunen i hög grad har ett intresse att bidra till att få ut så många arbetslösa som möjligt i arbete då kommunen i slutändan har ansvaret för ”socialbidragstagare”. Det handlar till stor del om ekonomiaspekten. Det ekonomiska incitamentet styrks än mer i en annan av de fyra delstudierna, den kommunala arbetsmarknadspolitiska logiken. Där skriver Ulmestig (2007) om aktivering vilken syftar till att stärka individen genom en meningsfull sysselsättning som ger social kompetens och nya kunskaper som bidrar till kommunen.

Vi anser att Ulmestigs studie är relevant för oss då vår andra frågeställning handlar om ungdomars eventuella erfarenheter av aktiviteter som inte Arbetshuset anordnar. Upplever våra informanter någon skillnad beroende på vem som anordnar aktiviteten och är det i så fall skillnad på kommunal och statlig nivå vilket Ulmestig kommit fram till? De aktiviteter som upplevs som bättre kanske ger mer motivation och högre tro på att få ett arbete?

2.2 Ung och utanför

FoU Valfärd i Södra Småland har genomfört en undersökning som kartlägger hur arbetet med unga i Kronobergs län ser ut. I rapporten tar de bland annat upp hur kommunerna i Kronobergs län arbetar med ungdomar som är i eller löper en stor risk att hamna i ett utanförskap pga. att de saknar sysselsättning i form av studier eller arbete. I hela Europa ändrades på 1990-talet de arbetsmarknadspolitiska villkoren och en ny politik utvecklades som kallades aktiveringspolitik. Bakom denna förändring fanns en grundtanke att ungdomar skulle ta eget ansvar för sin försörjning, sin sysselsättning och sin kompetensutveckling. I Sverige är aktiveringspolitiken ramlagsbaserad och kommunerna har fått ett allt större ansvar av arbetsförmedlingen att se efter de arbetslösa ungdomarna. Kommunerna i Sverige varierar och tolkar ramlagen på olika sätt. Nilsson (2008) skriver att det riktas skarp kritik mot individanpassningen i aktiveringspolitiken. De insatser som gjorts och som utvärderats har hittills för de unga inte varit särskilt positiva och studier antyder att effekterna av insatser för ungdomar, både i kommunal regi samt statlig regi inte visar på goda resultat. Arbetsmarknadspolitiska åtgärder i Sverige har enligt Nilsson (2008) gett ett förhållandevis dåligt resultat där fokus ligger på sysselsättning efter deltagande i program. Även om

arbetsmarknadspolitiska åtgärder av olika slag inte verkar ha någon positiv effekt för en ökad sysselsättning så kan det ha andra effekter. Studier gjorda om ungdomars upplevelser och attityder till olika sorters aktivering tyder på en positiv inverkan och en övervägande del av deltagarna anser sig vara nöjda (Nilsson, 2008).

2.3 Aktiveringskrav

Persson & Vikman skriver i en IFAU rapport (2010) om att försörjningsstöd i folkmun ofta beskrivs som ett sista skyddsnät för de som inte kan klara sin ekonomiska situation på egen hand. I Sverige har många kommuner infört olika aktiveringsprogram för arbetslösa med försörjningsstöd. Dessa program finns till dels för att öka möjligheterna att komma in på arbetsmarknaden men också för att ges möjlighet att hitta rätt utbildning och på den vägen ta sig in på arbetsmarknaden. En del av dessa åtgärder/program är obligatoriska medan vissa inte är det. Tanken är inte att det obligatoriska i sig ska styra valet av att delta utan att individerna själva ska ha en önskan om att de val de gör så småningom ska hjälpa dem till att bli självförsörjande. Under 1990-talet ökade sökandet av försörjningsstöd kraftigt och i och med det så började allt fler kommuner införa olika aktiveringsprogram för att på så sätt hjälpa personer i behov av försörjningsstöd. Detta gjordes för att minska bidragstagandet och för att öka självförsörjningen. 1998 ändrades socialtjänstlagen så att kommunerna kunde kräva att individer med försörjningsstöd skulle delta i anvisad åtgärd för att få ekonomiskt stöd. Kommunerna bestämmer till stor del själva hur de olika aktiveringsprogrammen ska se ut. Vanliga åtgärder är jobbsökaraktiviteter, praktik på olika företag i kommunen eller rehabilitering. Tanken är att de som är bidragstagare ska delta i olika program eller åtgärder för att öka deras möjligheter till att få arbete. Samtidigt finns en förhoppning att de personer som upplever att de inte är i behov av detta stöd söker sig bort från bidragssystemet då de upplever åtgärderna som besvärliga och skrämmande (Persson & Vikman, 2010).

Denna forskning är väsentlig för vår studie då den tar upp det aktiveringskrav som finns för de som har försörjningsstöd. Kraven som ställs på ungdomarna vi intervjuat kan relateras till denna forskning då vissa aktiviteter de deltar i är obligatoriska. I och med det så straffas frånvaro med eventuellt avdrag på det ekonomiska stödet. Vi tänkte mycket på hur kravet att delta i olika obligatoriska program skulle motivera ungdomarna till att fortsätta eller om det skulle få en motsatt effekt. Vi vill ta reda på hur stor roll den ekonomiska aspekten spelar.

2.4 Motiven styr deltagandet

I IFAU:s rapport (2002) skriver Anders Harkman om vilka motiv som styr valet av de arbetsmarknadspolitiska program som individen väljer att delta i. I rapporten intervjuas personer inskrivna på arbetsförmedlingen och arbetsförmedlare vid 1990-talets mitt. Många av de som deltog i undersökningen var positivt inställda till att delta i diverse arbetsmarknadspolitiska program. Motiven varierade stort från de arbetslösas sida och de svar som tydligast kunde urskiljas var att 45 % bland de tillfrågade hade som motiv att förbättra sina förutsättningar på arbetsmarknaden. En annan viktig orsak var att 43,6 % hade ett socialt motiv till att delta. Individerna ville ha någonting att göra och komma ut bland folk.

Denna forskning tar upp frågor med relevans för vår studie. I Anders Harkmans studie varierar ungdomarnas skäl till varför de deltar i aktiviteterna. Liknar dessa skäl de som vi kommer fram till i våra intervjuer? Skulle skälen vara snarlika kan detta stärka validiteten för vår studie.

2.5 Attityder mot arbetslösa

Furåker och Blomsterberg (2003) skriver om ämnet attityder till arbetslösa som tillhandahåller någon sorts ekonomiskt bistånd. De visar på stigmatiserande attityder gentemot de arbetslösa i Sverige och att det är förhållandevis utbrett bland befolkningen. Att samhället borde kräva tillbaka mer från de som stöds av arbetslöshetsförmåner är en vanlig åsikt bland befolkningen. Bland allmänheten finns ofta en negativ inställning till personer som har arbetslöshetsförmåner. Furåker och Blomsterberg (2003) nämner uttryck som att de ”snyltar” och att de borde ”skämmas” och att detta förekommer även i forskning gjord i England.

Furåker och Blomsterberg (2003) skriver att svensk forskning visar på liknande attityder där en uppfattning verkar vara att de som får bidrag av olika slag ”fuskar” för att få fördelar och att de är ”lata” och ”saknar ambition” att ändra på sin situation. Vad säger då de som får utstå denna kritik? En svensk studie visar att de arbetslösa själva upplevde att det var relativt vanligt att människor tror att arbetslösa individer är lata och att de utnyttjar systemet. Samtidigt finns uppfattningen att de har sig själva att skylla för sin arbetslöshet. Furåker och Blomsterberg (2003) nämner en annan svensk undersökning där 30 % ansåg att människor i allmänhet ser ner på dem som är utan arbete och 10 % anser att de flesta människor ser ner på

dem som är utan arbete. De arbetslösa kan på flera olika sätt uppleva nedlåtande attityder från andra människor. Det kan handla om hur någon talar till dig i ett annorlunda tonläge än normalt eller hur någon tittar på dig. I en studie där bidragstagare deltog frågades om de själva upplevt kränkande kommentarer eller negativa attityder från andra människor som visste att de var beroende av ekonomiskt bistånd. 40 % av de tillfrågade kvinnorna uppgav att de hade upplevt detta. För männen var motsvarande siffra 60 %. De upplevde i vissa fall också svårigheter i kontakter med myndigheter, företag eller banker eftersom de var bidragstagare.

Då vår studie är på individnivå anser vi att den här forskningen är relevant då den tar upp negativa attityder kring arbetslösa individer. Negativa attityder och en allmänt negativ inställning gentemot de arbetslösa individerna är något de ofta omges med enligt ovan redovisade forskning. Då våra informanter är arbetslösa kan de mycket väl ha fått ta del av dessa negativa attityder.

3. Teori

I detta avsnitt kommer vi att diskutera kring de teorier vi tänker använda oss av i vår analys. Vi beskriver hur teorierna ser ut och är konstruerade. Under uppsatsens teorikapitel kommer inga större paralleller till vår studie dras utan dessa dyker upp i analysen. Hirschmans sorti eller protest valdes då vi inte sett den teorin användas i liknande studier. Därför tycker vi det var intressant att applicera den på vår studie för att kanske kunna beskriva ungdomarnas upplevelser på ett i ämnet aningen ”annorlunda” sätt. På det sättet kanske vi kan bidra med lite bredd till redan befintliga studier i ämnet. Jahodas deprivationsteori har vi valt då den ligger nära våra frågeställningar och enligt oss därför känns som ett lämpligt sätt att ”se” fenomenet.

3.1 Albert O Hirschmans Sorti eller protest

Albert O Hirschmans modell kring *sorti eller protest* är välanvänd och tituleras ofta ”en modern klassiker”. Finns det ett visst beroende av Arbetshuset? Vilka möjligheter har ungdomarna till sorti? Finns det utrymme för protest och vågar/vill/kan ungdomarna protestera mot någon aktivitet de anser opassande i just deras situation?

Hirschmans (2008) teori har sitt ursprung i det utvecklingsekonomiska fältet men har sedan utvecklats till att kunna användas inom många andra områden. På grund av att teorin har sitt ursprung inom ekonomin så är de flesta av Hirschmans exempel också tagna från det området.

Hirschmans (2008) teori berör olika sätt att visa sitt missnöje på. Protest och sorti är huvuddragen i hans modell, men dessa går att kombinera på olika sätt. I bild 1, ruta 1 (bild, sid 12) föreligger både sorti och protest. Detta kan visa sig genom att man genom sorti också protesterar. Antingen är sortin i sig en protest, eller så kan protesten fortsätta utifrån.

Hirschman (2008) pratar om en inre och yttre protest. Den yttre protesten kan uppstå vid ruta 1 medan den inre protesten uppstår i ruta 3 (bild 1). I ruta 2 föreligger en tyst sorti vilken Hirschman (2008) beskriver som den vanligaste formen att visa sitt missnöje. Detta kan ske genom att man byter sort på en vara eller tjänst. Hirschman (2008) skriver till exempel om att byta tandkrämssort vilket sker under tyst sorti då du inte känner någon lojalitet gentemot tandkrämsföretaget. På liknande vis kan sorti ske inom exempelvis barnomsorg. Dock tillkommer andra faktorer som påverkar vid ett byte och Hirschman kallar det sortitrotthet. Det blir omständigt att byta vissa saker för ofta där t.ex. byte av barnomsorg bör vara

jobbigare än att byta tandkrämssort ofta. Ett fjärde alternativ (bild 1) i Hirschmans modell är när missnöjet inte leder till varken sorti eller protest. Orsaker till denna uteblivna protest eller sorti är enligt Hirschman (2008) ofta lojalitet, underlägsenhet och maktlöshet alternativt att individen inte orkar agera. Ett exempel på när en individ inte orkar agera kan vara i valet av äldreomsorg där den fysiska hälsan gör att man inte orkar annat än att stanna kvar utan större protest.

		Protest	
		Ja	Nej
Sorti	Ja	1	2
	Nej	3	4

Bild 1 (Hirschman, 2008, sid.29)

		Lojalitet	
		Ja	Nej
Beroende	Ja	1	2
	Nej	3	4

Bild 2 (Hirschman, 2008, sid. 31)

Hirschman (2008) skriver om hur både sorti och protest bygger på individen som självständig. Han skriver om ”utsatthetens beroende” vilket handlar om att individen är beroende av en vara eller tjänst och på så sätt inte ges möjligheten att vara självständig. Agevall och Olofsson (2008) föreslår en fjärde dimension av teorin, beroende. Beroende är inte en ursprunglig dimension i Hirschmans teori men ökar enligt Agevall och Olofsson möjligheterna att analysera kostnaderna för såväl sorti som protest. Förhållandet mellan beroende och lojalitet förklaras med hjälp av bild 2. I ruta 1 har individen ett beroende samtidigt som lojalitet finns. Då lojaliteten finns upplevs inte alltid beroendet särskilt starkt. Dock kan lojalitet med personalen i en organisation finnas men inte med organisationen själv.

Fält nummer 2 (bild 2) handlar om att ett starkt beroende föreligger men lojalitet saknas. Detta starka beroende hindrar en *sorti*. Hirschman (2008) skriver att det till exempel kan vara sociala, socialpsykologiska eller fysiska hinder vilka gör att kostnaden för en *sorti* skulle bli mycket hög. Beroendet påverkar även alternativet *protest* då individen med ett starkt beroende (till exempel inom en organisation med kunskapsmonopol) ofta stannar kvar utan protest då de tror en sådan är meningslös inifrån. Hirschman (2008) skriver också att en protest i denna situation alltid är en risk då relationer riskerar försämrats, vilket skulle vara en hög kostnad. I bild 2, fält nummer 3 föreligger inget beroende. Dock finns det lojalitet vilket exempelvis kan visas då ledningen i ett företag trots vikande siffror stannar kvar för att bygga

upp företaget igen. Detta trots att personerna inte är beroende av företaget i sig och skulle kunna lämna utan några som helst problem. Existerar varken lojalitet eller beroende så finns det inga direkta hinder för varken sorti eller protest.

3.2 Marie Jahodas deprivationsteori

Jahoda är en av de mer kända forskarna inom området arbetslöshet (Rantakeisu, 1996).

Jahodas tes är att arbetslöshet ställer till med väldigt stora problem där hon menar att arbetet har en mycket större betydelse än man först kan tro. Rantakeisu (1996) skriver att pengar givetvis är en mycket stor drivkraft och en anledning till att människan arbetar. Detta kallar Jahoda för arbetets manifesta funktion. Däremot är det långt ifrån den enda anledningen till att arbeta. Jahodas teori inbegriper fem olika funktioner som arbete ger individen. Rantakeisu (1996) skriver om dessa.

- Strukturer åt vår vakna tid
- Erfarenheter och kontakter med människor utanför den egna familjen
- Mål och avsikter förankrade i ett kollektiv
- Status och identitet
- Regelbunden aktivitet

Den första funktionen handlar om hur arbetet ger individen någonting att hänga upp sin vardag på. Med ett arbete får man en tidsstruktur som är svår att uppnå om du är ”fri” hela dagen och då är det lätt att din tidsstruktur blir oregelbunden. Jahoda (1992) skriver att det givetvis inte finns några hinder för att arbetslösa också skulle kunna strukturera upp sin tid men att detta inte alls blir lika självklart som om man har ett arbete där man får denna struktur ”gratis”. Jahoda (1992) beskriver punkt två som att en arbetslös person kan känna en viss ensamhet och uppleva ett utanförskap. Att gå till ett arbete flera dagar i veckan kan fylla denna lucka istället för att vara arbetslös och uppleva att ”alla” andra går och arbetar medan man själv inte gör något eller träffar någon person utanför familjen. Den tredje funktionen beskriver Jahoda (1992) som att människan vill känna sig delaktig i ett kollektiv och tillsammans med andra sträva mot ett gemensamt mål. Enligt Jahoda (1992) läggs grunden för ens status och identitet i vilket arbete man har vilket punkt nummer fyra handlar om. En person som är arbetslös får aldrig samma erkännande som en arbetande person. Som femte punkt menar Jahoda (1992) att människor mår bra av att ha regelbunden aktivitet. Den femte punkten har vissa likheter med den första som berör tidsstruktur. Människan mår bra av att

veta vad man ska göra, när man ska göra det och att ha en trygghet i att det även kommer att vara så framöver.

Den manifesta funktionen, som Jahoda (1992) uttrycker det, är att tjäna vårt levebröd. Vi behöver arbeta för att överleva. Vid arbetslöshet kan man alltså stå inför ekonomiska svårigheter. De fem punkter som Jahoda kallar latent funktioner skulle vid arbetslöshet kunna rendera i brist på sociala relationer eller brist på tidsstruktur i vardagen (Rantakeisu, 1996). Jahodas teori försöker förklara anledningen till varför vi vill arbeta och varför arbetet är så viktigt för oss. Fritiden kan inte fylla flertalet av de fem latent funktionerna som arbetet kan göra (Rantakeisu, 1996).

Kritik mot Jahodas teori har varit att ungdomar som har ett arbete de inte trivs med inte mår nämnvärt mycket bättre än arbetslösa ungdomar (Rantakeisu, 1996). Dock bör den kritiken kunna ifrågasättas då ett arbete, bra eller dåligt, kanske kan anses vara bättre än ingenting? Vi återkommer i analysdelen längre fram om hur ungdomarna resonerar i den frågan. Jahodas teori kan hjälpa oss förklara vilken betydelse åtgärderna och insatserna ungdomarna deltar i har för dem. Den kan ge en förklaring till varför ungdomarna deltar eller inte deltar i insatserna.

4. Metod

Syftet med vår studie är att beskriva ungdomars inställning till och upplevelser av kompetenshöjande aktiviteter, och skälen till deras deltagande. Då det är upplevelser vi söker anser vi att en kvalitativ metod är att föredra. Jacobsen (2007) skriver att en kvalitativ metod är lämplig då man är intresserad av vad människor säger, förstår och hur de tolkar ett visst fenomen. För att få denna mer djupgående förståelse vill vi ge respondenterna möjligheten att svara fritt och av oss så opåverkat som möjligt. Hade vi exempelvis använt en kvantitativ metod där enkät varit vår metod för datainsamling hade vi eventuellt själva fått formulera svarsalternativen på våra frågor. Detta är någonting som kan styra respondenten och på så sätt begränsa svängrummet för vilka svar vi kan få, vilket kan leda till att bilden av upplevelsen kan bli snedvriden.

Som metod för insamling av data har vi valt semistrukturerade intervjuer. Vi tycker det är mest lämpligt med semistrukturerade intervjuer för att hålla oss till de teman som är relevanta för våra frågeställningar. Bryman (2011) skriver om hur det vid kvalitativa intervjuer är önskvärt att låta intervjun röra sig i olika riktningar, eftersom detta ger kunskap om vad intervjupersonen upplever vara relevant och viktigt. Detta gör att intervjun har en tendens att öppna upp sig betydligt och nya infallsvinklar skapas, vilket gör att följdfrågor kan anpassas under intervjun. Vi motiverar valet av intervju som metod med att vi är intresserade av ungdomarnas egna uppfattningar och upplevelser av aktiviteterna. Intervjuer tyckte vi var lämpligt då ungdomarna själva ges möjligheten att sätta ord på sina egna tankar utan att vi styr dem nämnvärt. Valet att intervjuerna skulle vara semistrukturerade motiverar vi med att vi ville ge samtliga sex informanter samma möjlighet att svara så fritt som möjligt men ändå inom vissa givna ramar, våra frågeställningar. Samtidigt blir vår insamlade datamängd inte lika omfattande och svår att arbeta med när vi har begränsat oss med våra frågeställningar.

För att hålla oss till temat använder vi oss av en intervjuguide precis som Jacobsen (2007) förespråkar. Jacobsen (2007) skriver om hur strukturerade intervjuer till viss del kan anses gå emot den kvalitativa metodens ideal genom att begränsa öppenheten. Däremot pekar Jacobsen (2007) på att en helt öppen intervju skulle bli mycket svåranalyserad samt att en intervju mer eller mindre alltid är strukturerad då få studier görs utan ett syfte.

Vi har använt oss av en fallstudiedesign. Bryman (2011) skriver att en fallstudie är en detaljerad studie av ett enda fall och att ett fall förknippat med en fallstudie vanligtvis syftar på en viss plats eller lokal. Brymans (2011) exempel på lokaler är en organisation, ett bostadsområde eller ett litet samhälle. Dock går fallstudier att dela upp i två olika grenar. Den ena där själva fallet i sig utgör fokus för forskarens intresse och det andra där fallet bara är en kuliss för resultaten (Bryman, 2011). Vår studie är att betrakta som en fallstudie där fallet bara är en slags bakgrund. Vi har vårt urval av informanter inom en och samma verksamhet (Arbetshuset) men verksamheten utgör bara en slags kuliss (som Bryman uttrycker det) för hela vår studie. Detta då Arbetshuset i sig inte ligger i fokus för vår studie utan det är ungdomarnas upplevelser som är analysenheten.

4.1 Vetenskapsteoretisk ansats

Hermeneutik handlar enligt Westlund (2009) om att tolka, förstå och förmedla. Vi har alla en viss förförståelse och det är viktigt att man som forskare lär sig förhålla sig till denna förförståelse. Westlund (2009) skriver att det är viktigt att tänka på sina fördomar, övertygelser och förutfattade meningar. Med hermeneutiken kommer tolkningen av intervjumaterialet alltid att vara mer eller mindre subjektiv. Ibland påverkas forskaren omedvetet av sin förförståelse. Hermeneutiken är lämplig då forskaren söker efter informanternas egna upplevelser av ett visst fenomen samt när forskaren är mån om att informanterna själva ska ges stort utrymme att berätta om sin specifika upplevelse av ett fenomen (Westlund, 2009). Alla har alltså sin egen sanning, och vi är i det här fallet intresserade av informanternas.

4.2 Urval

Vi har valt att genomföra vår studie inom en kommunal verksamhet i Småland (Arbetshuset). Valet av verksamhet motiveras genom att det finns många ungdomar i denna verksamhet som *nu* deltar eller som *har* deltagit i olika kompetenshöjande aktiviteter. De har deltagit i Arbetshusets aktiviteter samt eventuellt även i andra arbetsmarknadspolitiska program/insatser. På så vis kommer vi i kontakt med både ungdomar som deltagit i aktiviteter samordnade av kommunen men eventuellt också på nationell nivå genom arbetsförmedlingen.

Vid urvalet av respondenter till våra intervjuer har vi valt att göra ett strategiskt urval.

Grönmo (2006) skriver om strategiska urval och kallar det för ett urval genom självselektion. Detta bygger i vårt fall på att informanterna själva anmäler sitt intresse för att delta. Vi höll en

information på en obligatorisk träff i Arbetshusets lokaler. Därefter fick de som var intresserade att delta komma till oss och anmäla sitt intresse. Vi har inte lagt någon vikt vid kön eller etnicitet bland våra informanter, något som i ett urval genom självselektion hade varit svårt att påverka. Grönmo (2006) skriver att de starka sidorna i denna urvalsmetod ligger i att de som väljer att delta oftast har mycket att tillföra studien. Denna fördel som Grönmo lyfter fram kan enligt Jacobsen (2007) även vara en begränsning. Jacobsen (2007) skriver att det är ganska få personer som vill ställa upp i studier av detta slag om de inte har en stark åsikt åt det ena eller andra hållet. De personer som är neutrala eller inte har en bestämd åsikt i frågorna deltar sällan. Jacobsen (2007) kallar detta en *polarisering*.

Vi har valt att inrikta studien på personer från 18 till 26 år då Arbetshuset riktar sig till ungdomar i detta åldersspann.

4.3 Tillvägagångssätt

Eftersom bägge uppsatsförfattarna har gjort praktik inom det arbetsmarknadspolitiska området inom Kronobergs län, så fanns redan tidigt en bild av vad examinationsuppsatsen kunde handla om. Vi sökte efter lämpliga platser att genomföra vår studie på och hittade en verksamhet i Småland som inriktar sig på att hjälpa ungdomar till sysselsättning.

Kontakt togs med enhetschefen för Arbetshuset för att diskutera möjligheterna att genomföra vår studie där. Våra tankar och idéer väckte hans intresse och vi fick tillstånd att tillfråga informanter där. Intervjuerna skulle få göras i Arbetshusets lokaler. Jacobsen (2007) skriver om hur viktigt valet av intervjuplats är. Vi ville att ungdomarna skulle känna sig trygga med miljön där intervjun genomfördes. *”Generellt kan man säga att onaturliga miljöer har en tendens att medföra att intervjupersonen ger onaturliga svar”* (Jacobsen, 2007, sid 97).

Samtidigt är det en klurig avvägning att göra då vi studerar uppfattningen om verksamheten och dess aktiviteter. En negativ inställning till verksamheten och dess aktiviteter skulle kunna innebära en negativ känsla i dessa lokaler.

Veckan efter vår första kontakt besökte vi Arbetshusets obligatoriska samling. Vårt syfte med besöket var att muntligt och skriftligt informera om studien samt undersöka om det fanns intresse att delta i studien (se, bilaga 1). På samlingen berättade vi om vår uppsats och vad vårt syfte var samt gick igenom alla etiska riktlinjer (se avsnitt om etik). Därefter var vi tillgängliga under förmiddagen för de ungdomar som eventuellt ville anmäla intresse för

deltagande alternativt hade frågor. Intresset var tillräckligt stort för att göra vår studie möjlig då sex informanter visade intresse.

Vi genomförde en pilotintervju för att testa vår intervjuguide och för att upptäcka eventuella brister samt komma på fler lämpliga frågor. Enligt Jacobsen (2007) är det att föredra att göra en ljudupptagning från intervjuerna. Genom att spela in intervjun blir det lättare att fånga hela samtalet ordagrant samtidigt som fokus kan ligga på intervjupersonen utan att behöva anteckna. I samband med pilotintervjun fick vi möjlighet att prova vår utrustning för ljudinspelning så den höll måttet.

I nästa skede kontaktade vi de personer som visat intresse för att bekräfta deras deltagande. Samtliga intervjuer bokades in och veckan efter genomfördes de. Vid intervjutillfället gick vi återigen igenom de etiska riktlinjerna för att vara säkra på att informanten hade förstått dessa. Att vi spelade in ljudet från intervjuerna gjorde att informanterna var lite nervösa de första minuterna. Detta var något som märktes tydligt men gick snabbt över och ljudinspelningen glömdes bort. För att minska risken att missa någon ”given” följdfråga deltog bägge uppsatsförfattarna i samtliga intervjuer. För att underlätta analysen transkriberade vi våra intervjuer. Vi försökte skriftligt återge den inspelade intervjun. Dock är det alltid svårt att återge allt för att texten ska bli läsbar. Bryman (2011, sid 431) skriver ”...att människor sällan pratar i hela meningar, de upprepar sig ofta och de kan ge uttryck för verbala tics (till exempel ”liksom”, ”öhh” eller ”va”) som de inte riktigt är medvetna om”. Vi läste igenom intervjuerna flertalet gånger och sorterade vårt resultat efter våra frågeställningar. Detta gjorde vi för att det skulle finnas en struktur på informanternas svar när vi senare skulle påbörja analysarbetet. Utöver våra frågeställningar hade vi även en kategori med övriga intressanta iakttagelser från intervjuerna. Detta gjorde vi för att vi aldrig kan förutspå vad som kommer sägas i en intervju och ville lämna utrymme för att nya intressanta fakta som vi eventuellt inte tänkt på tidigare skulle dyka upp.

4.4 Bortfall

Efter vår information på Arbetshuset fick alla intresserade lämna en intresseanmälan för att delta i vår intervju, vilket sju personer gjorde. Vi tog kontaktuppgifter av samtliga sju personer för att kunna bekräfta deltagande samt boka in en tid för intervju. Vi fick kontakt med sex personer av de sju som visat intresse och tider för intervjuer bokades därefter in. Samtliga sex intervjupersoner dök upp på sina avtalade tider. Att vårt urval bygger på just

självselektion medför enligt Grönmo (2006) en ”*överrepresentation av motiverade, intresserade och utåtriktade aktörer*” (sid 104). Detta kan möjligen vara en förklaring till varför samtliga som var inbokade för intervju dök upp på avtalad tid. Grönmo (2006) skriver om bruttourval och nettourval. Vårt ursprungliga urval på sju personer, bruttourvalet, justerades alltså då vi inte fick kontakt med den sjunde personen. Det justerade urvalet, nettourvalet, är således sex personer. Av nettourvalets sex informanter är således svarsfrekvensen 100 %.

4.5 Validitet och reliabilitet och generaliserbarhet

Kvale (2009) skriver att *reliabilitet* handlar om huruvida metoden är tillförlitlig eller inte. Det innebär att resultatet ska kunna återges vid andra tillfällen och ska då komma fram till samma resultat. Reliabiliteten styrs av bland annat kvaliteten på exempelvis ljudupptagning samt av hur tydliga frågor och svar intervjun har. Desto bättre ljudkvalitet det är ju högre tillförlitlighet. I en kvalitativ intervjustudie diskuteras ofta reliabiliteten i relationen till intervjuarens möjlighet till ledande frågor som kan inverka på svaren i intervjun. Detta kan påverka studiens tillförlitlighet. I vår studie ökar reliabiliteten i och med att vi använde oss av semistrukturerade intervjuer. Vi använder en utformad intervjuguide som möjliggör en upprepning av studien. Ljudkvalitén på våra inspelade intervjuer var överlag god vilket alltså enligt Kvale (2009) ökar reliabiliteten. Vi försökte ha en så öppen ingång i frågorna som möjligt för att inte styra informanternas svar på något vis. Dock är det alltid möjligt att informanten trots en öppen fråga försöker svara på ett sådant sätt som denne tror att intervjuaren vill höra, vilket för oss bör vara omöjligt att kontrollera.

Validitet som begrepp handlar om huruvida det som syftet efterfrågar verkligen är det som studeras (Fejes & Thornberg, 2009). Validiteten i en kvalitativ studie är inte uteslutande relaterad till själva datainsamlingen. Det är hela studiens forskningsprocess som är intressant för dess validitet. Det innebär att det är viktigt att forskaren visar på god förståelse och tillämplighet under hela processens gång (Patel & Davidson, 2003). Det som sägs i intervjun ska av intervjuaren förstås och tolkas på ett trovärdigt sätt samtidigt som han har en förförståelse för studiens upplägg. För att öka validiteten har vi i tidigare forskning tagit med en studie som bland annat behandlar liknande frågor som vår. Då studierna inte har ett identiskt genomförande ökar detta validiteten än mer om resultaten liknar varandra.

Att *generalisera* en kvalitativ studie är inte intressant då dessa studier kännetecknas av stor variation vilket gör att en generalisering är svår att göra. Det är viktigt att forskaren tydligt

beskriver hela forskningsprocessen för att de som tar del av studien ska kunna bilda sin egen uppfattning om studien. Detta för att kvalitativa studier alla var för sig är så pass unika (Patel & Davidson, 2003). Även vår studie bör således vara unik. Det är inte i vårt intresse att generalisera resultaten i denna studie.

4.6 Arbetsfördelning

De olika momenten i uppsatsen har alla genomförts tillsammans. Vi förstod att detta skulle vara mer tidskrävande än att dela upp momenten men fördelarna vägde enligt oss över med att skriva varje avsnitt tillsammans. Fördelarna vi såg var att kunna diskutera idéer och formuleringar på ett smidigt sätt samtidigt som det blir mycket lättare att göra analyser och tolkningar av materialet. Då allt skrivarbete gjorts tillsammans kan vi även med all säkerhet säga att vi står bakom alla egna tankar och analyser till fullo. Det skapar enligt oss en större känsla av delaktighet.

4.7 Etiska överväganden

Vid studier som vår är det viktigt att ta hänsyn till vissa forskningsetiska principer. Vetenskapsrådet (2002) har fyra olika huvudkrav. Dessa fyra är *informationskravet*, *samtyckeskravet*, *konfidentialitetskravet* och *nyttjandekravet*. Brukare skulle kunna vara mer känsliga än personal för eventuella konsekvenser ett bristande förhållningssätt till dessa regler skulle ha. Av den anledningen har vi varit extra noggranna med dessa etiska krav då informanterna är brukare och inte personal inom verksamheten. Nedan går vi in på var och en av reglerna där vi resonerar kring hur vi tagit hänsyn till och diskuterat kring dessa.

Informationskravet

Vetenskapsrådet (2002) skriver att forskaren har en skyldighet att informera informanterna om studien samt villkoren för deras deltagande i projektet. De ska upplysas om att deltagandet är frivilligt samt att de har rätt att avbryta sin medverkan när de vill. All information som kan tänkas påverka informantens beslut att vilja delta ska föras fram. Vi informerade informanterna vid två olika tillfällen. Dels vid den inledande gruppinformationerna där vi undersökte intresset för att delta men vi var också noga med att gå igenom informationen inför varje enskild intervju. Vi tog upp det frivilliga deltagandet, möjligheterna att avbryta intervjun på informantens begäran, delgav våra kontaktuppgifter samt frågade om det var okej att vi spelade in ljudet från intervjun. Därefter klargjorde vi uppsatsens syfte samt beskrev

informantens roll i densamma. Vi var även noggranna med att poängtera att informantens uppgifter endast skulle användas i vår examinationsuppsats. Efter intervjun informerade vi om informantens möjlighet att höra av sig med eventuella frågor och ändringar samt när resultatet av studien eventuellt kommer publiceras. Vid samtliga intervjuer sa informanterna att de hade förstått informationen vilket vi också upplevde att de gjorde.

Samtyckeskravet

Vetenskapsrådet (2002) skriver att forskaren ska inhämta informantens samtycke. De som deltar ska ha möjlighet att bestämma om, hur länge samt under vilka villkor de ska delta. Vill informanten avbryta sin medverkan ska detta kunna göras utan negativa följder.

Vetenskapsrådet (2002) skriver även att informanterna inte får utsättas för olämpliga påtryckningar. Det bör heller inte finnas något beroendeförhållande forskare och informanter emellan. I vår studie har vi riktat in oss på personer mellan 18-26 år varför alla kan fatta sitt eget beslut om deltagande utan vårdnadshavares inverkan. Alla som deltog i våra intervjuer gav sitt samtycke och hade inga invändningar mot intervjuernas tillvägagångssätt. Då vårt urval skedde genom självselektion anser vi att samtycket och deltagandet inte heller kan ha varit påtvingat. Informanterna som deltog anmälde sig av egen fri vilja och detta skedde utan påverkan från vår sida.

Konfidentialitetskravet

Alla uppgifter om identifierbara personer ska antecknas, sparas och rapporteras så att enskilda människor inte kan identifieras av utomstående (Vetenskapsrådet, 2002). Detta gäller i synnerhet uppgifter som kan vara etiskt känsliga. Vetenskapsrådet (2002) skriver även att det ska vara praktiskt omöjligt för utomstående att få del av uppgifterna. Innan intervjuerna genomfördes, förklarade vi för informanterna att alla personuppgifter skulle behandlas konfidentiellt. Det vill säga att ingen förutom vi uppsatsförfattare kommer att ta del av några personuppgifter eller annan känslig information vilka kan härledas till någon specifik person. Vi har även valt att inte namnge verksamheten inom vilken vi genomfört studien, utan vi har valt skriva Arbetshuset och att det ligger i Småland. Detta för att ytterligare minimera risken att någon deltagare kan identifieras. Att inte benämna verksamheten med dess riktiga namn påverkar inte resultatet då det i enighet med vårt syfte inte är nödvändigt för studien.

Nyttjandekravet

Vetenskapsrådet (2002) skriver att forskare inte får använda eller låna ut uppgifter om

enskilda personer, insamlade för forskningsändamål, för kommersiella eller icke-
vetenskapliga syften. Före intervjuerna var vi tydliga med vad vårt syfte med uppsatsen
var och att alla insamlade uppgifter endast kommer användas till vår
examinationsuppsats. I övrigt fick alla informanter våra kontaktuppgifter så de har
möjlighet att kontakta oss vid eventuella frågor eller för att ta del av den färdiga
uppsatsen.

I övrigt kan valet att intervjua arbetslösa ungdomar diskuteras. Vi anser att det idag år 2012
inte bör anses vara stigmatiserande att vara utan sysselsättning om du är ungdom. Enligt
statistiska centralbyrån (2012) var ungdomsarbetslösheten i åldern 15-24 år 25.2% i februari
2012 och 24.8% i februari 2009. Alltså ligger ungdomsarbetslösheten de senaste åren stabilt
på att en av fyra ungdomar är utan arbete. Vi anser att våra intervjufrågor inte varit av särskilt
”utpekande” eller av känslig karaktär och har därför vänt oss direkt till den berörda gruppen –
ungdomar berörda av de aktiviteter som väckt vårt intresse. Att det nu i efterhand dessutom
framkommit i intervjuerna att informanterna själva inte anser sig tillhöra en utsatt grupp
stärker vår uppfattning än mer.

5. Resultat

I detta avsnitt presenterar vi intressanta citat ur vårt intervjumaterial. Materialet kan vara intressant då flera informanter visat på liknande upplevelser men det kan även vara minst lika spännande där en informant har en annorlunda upplevelse av samma fenomen än resterande informanter. Här sorterar vi alltså ut allt vi tycker är av intresse för att visa på tydliga riktningar inom frågeställningarna men även för att visa bredden och hur upplevelserna kan variera från person till person. Vi redovisar resultaten utan vidare analys vilken istället kommer i nästa avsnitt i uppsatsen. För att strukturera upp resultatet har vi valt att sortera svar efter våra frågeställningar. Dessutom avslutar vi avsnittet med övriga iakttagelser som vi tycker är av intresse. I vissa citat har vi valt att ersätta ord med *** för att minska risken att ta reda på vem som sagt vad. De utelämnade orden påverkar inte tolkning och analys. Informanterna har fingerade namn och kallas, Adam, Bella, Ceasar, David, Erik och Fanny.

5.1 Vägen in i Arbetshuset

Det finns ett par olika vägar in för att delta i Arbetshuset. Dessa diskuteras i avsnittet bakgrund. Alla våra informanter kom till Arbetshuset genom socialtjänsten.

Jag sökte ekonomiskt bistånd så då skickade de hit mig. (David)

Det var ju genom socialen då. Det var de som skickade hit mig. (Fanny)

Att våra informanter kommit till Arbetshuset genom ekonomiskt bistånd är relevant bakgrundsinformation för att ta del av resultatet av vår första frågeställning. Går vägen in i Arbetshuset ihop med svaret på vilket som är huvudskälet till deltagandet i verksamhetens aktiviteter? Då vägen in i Arbetshuset går via ekonomiskt bistånd kanske den ekonomiska aspekten kan ligga nära till hands som ett huvudskäl att delta?

5.2 Skäl till att delta

- Vilka skäl har ungdomar till att delta i verksamhetens kompetenshöjande aktiviteter?

Även om samtliga informanter kommit till Arbetshuset genom ekonomiskt bistånd så är det tydligt att det inte är det skäl ungdomarna i första hand uppger. Ett par av informanterna betonar vikten av kompetenshöjning för att öka chanserna att få ett arbete.

För min del, jag bryr mig inte så mycket om det ekonomiska. Jag har alltid velat göra så många aktiviteter som möjligt och kunna få olika erfarenheter också. Just de som jobbar här ger ju till stor del den här motivationen som behövs för att liksom kunna gå vidare. De lägger ju sin tid och energi på oss vilket gör att man vill göra det bästa av det. (Bella)

Att få ett jobb helt enkelt. Det är väl det allting går tillbaka till för mig just nu. Tills jag antingen kommer in eller tills jag bestämmer mig för att studera. Då vill jag helst jobba. (Erik)

Några informanter menar att sysselsättning och att få kontinuitet i vardagen är det viktigaste skälet till att delta i aktiviteterna inom Arbetshuset.

...Jag tror alltså jag gör det för min egen skull. För att vara sysselsatt. Jag pallar inte sitta hemma så länge alltså. Jag har ju suttit hemma sen 2010 liksom och bara drygar runt. Så det är segt. Så, för sysselsättning alltså. (David)

Det är mest för att ha något att göra. För jag klarar inte av att gå hemma själv och inte ha något att göra. Jag börjar klättra på väggar och... Det går inte för mig. Då måste jag verkligen ha något att göra hemma om jag ska klara av att gå hemma. (Fanny)

Adam har en annan syn på huvudskälet till att delta i aktiviteterna jämfört med resterande informanter. Medan de andra informanterna såg kontinuitet eller kompetenshöjning som huvudskäl så ser Adam den ekonomiska aspekten som extra viktig. Adam betonar att om man vill ha "sina" pengar så måste man delta i aktiviteterna och få en registrerad närvaro. Då samtliga informanter som tidigare nämnts kommer från ekonomiskt bistånd gäller samma regler för hela gruppen men ändå anger de så olika huvudskäl.

... Man måste bara visa sig där. Att du är där. Så kan de skriva till din handläggare att du varit där och du får pengarna sen. Det är mer för att det ska finnas på papper. (Adam)

Dessa är alltså huvudskälen till informanternas deltagande. Vi anser att skälen till deltagande i praktiken inte ska ses isolerade ifrån varandra. Flera av informanterna nämner även andra skäl till att vara där men citaten ovan behandlar de i informanternas ögon främsta anledningarna till att delta. Oavsett vilket huvudskäl informanterna har så har alla gemensamt att skälet återupprepas och vävs in i flera andra svar flera gånger under intervjun. Adam som menade att den ekonomiska aspekten var den viktigaste för att delta nämner exempelvis att:

Kommer man inte hit får man ingen närvaro och då får man inga pengar. Det är så med majoriteten här också. Några få kanske som kommer hit själva. (Adam)

Samtidigt nämner Fanny flertalet gånger hur sysselsättning är A och O. Hur tråkigt det är att bara gå hemma och inte göra någonting om dagarna.

... Sen är det väl för att ha något att göra om dagarna. Det är inte kul att gå hemma. (Fanny)

5.3 Arbetshusets roll

- Vilken roll spelar verksamheten i ungdomarnas liv? Spelar vissa aktiviteter större roll än andra?

Ungdomarna i vår studie har olika syn på vilken betydelse de arbetsmarknadsåtgärder och kompetenshöjande aktiviteterna de deltagit i har eller har haft för dem. En vanlig betydelse är att ungdomarna har möjligheten att träffa andra ungdomar i liknande situation. Den sociala aspekten som förekommer inom friskvården är som Bella säger en viktig del i byggandet av nya kontakter mellan ungdomarna men också betydelsen av att hålla igång kroppen med träningen som erbjuds.

... friskvården borde bli en dag extra, kanske mer lagsport för det påverkar den sociala interaktionen mellan ungdomar. Att lära sig samarbeta med varandra. Det är ju kompetenshöjande det också. "...” det är ju friskvården jag trivs bäst med. Ut och kunna sköta sitt och träna och må bättre och så skolan som jag har här har stött på lite motstånd eftersom jag har lite svårt att sitta still för länge. (Bella)

Några informanter svarar att hjälpen de får med att söka jobb, skriva CV, personligt brev eller rent allmänt hur de ska gå tillväga på en anställningsintervju är något de uppskattar och har stor betydelse för dem.

Alltså, vi har ju haft exempel på hur man ska bete sig under en arbetsintervju. Haft arbetsintervjuexempel med dem som är här och så. Även om det inte är för ett riktigt jobb så är det ju ändå en erfarenhet så du inte känner dig helt ny när du hoppar in i något. Så sett är det bra. Du förbereder dig på vad som kommer hända när du söker jobb. Alltså det är ju alltid bra att ha sett när det väl gäller. Men man kommer ju inte, troligtvis, gå arbetslös hela livet. (Erik)

Ja. Jag fick hjälp av dem personalen på [arbetshuset]. Hur man svarar till arbetsgivare. Hur man skickar ett bra CV, hur man förklarar vem du är. Det finns bra personal som jobbar här. (Caesar)

I Arbetshuset finns möjlighet till praktik på något företag eller i någon butik, som alla syftar till att öka ungdomarnas kompetens och stärka deras möjligheter till jobb. Leder praktiken inte till jobb så har individen ändå fått en erfarenhet vilken stärker individen när denne söker andra arbeten.

Nää alltså dem hjälper dig på ett bra sätt, du kan plugga om du vill, hjälpa dig med praktik och så. Det finns ju möjlighet till allt. (David)

Ungdomarna som deltar i aktiviteterna inom Arbetshuset belyser också betydelsen av att komma hemifrån och behovet att träffa jämnåriga i samma situation. Aktiviteterna som finns inom Arbetshuset blir en mötesplats för de som deltar. Aktiviteterna i sig är på så sätt socialt kompetenshöjande då en del ungdomar upplever det viktigt att enbart komma hemifrån. Att lära sig samspela och socialisera med andra människor är betydelsefullt för många.

... just det här samspelet mellan ungdomar, sen att kunna kanske läsa upp sina betyg om man behöver eller komma ut överhuvudtaget. Många blir ju väldigt isolerade om de inte får träffa jämnåriga liksom. (Bella)

Ja, alltså om vi inte skulle vara här så skulle jag sitta hemma en stor del av dagen. Det är ju meningsfullt och komma ut så man inte sitter hemma och blir instängd. (Erik)

David nämner att han suttit hemma i närmare tre års tid och att han verkligen vill ha någon aktivitet att sysselsätta sig med. Han har tröttnat på att inte ha något att göra om dagarna då allt blir segt och drygt enligt honom. David säger att han nu deltar i aktiviteterna mest för egen del, för att öka sina chanser till arbete genom hjälpen som finns att tillgå inom Arbetshuset. Pengarna betyder självklart mycket men det är trots allt inte därför han säger sig delta.

Samtliga deltagare nämner att de har erfarenhet av andra aktiviteter utöver Arbetshusets. Det är främst arbetsförmedlingen som då nämns. Framför allt menar ungdomarna att Arbetshusets aktiviteter spelar en större roll än arbetsförmedlingens gör.

Bella anser att alla aktiviteter inom Arbetshuset fyller sin funktion beroende på vad man tänker söka arbete inom. Hon är mer motiverad till att genomföra de aktiviteter hon ser sig ha nytta av när hon söker arbete men menar att alla aktiviteter som finns säkert är

lämplig för någon.

Alla aktiviteter här fyller ju sin betydelse beroende på vad man ska söka för jobb. Jag går ju på [ämne] och [ämne] här och varvar lite och båda två behöver jag ju för att kunna klara av att jobba på [arbetsplats] eftersom jag kommer att använda båda två väldigt mycket. (Bella)

Samtidigt menar Bella att intresset påverkas av vem som håller i aktiviteten. Framför allt är det miljön och upplägget på aktiviteterna som påverkar att aktiviteten inte är särskilt effektiv. Bella menar att det är skillnad på aktiviteterna som sker i nationell kontra kommunal regi.

Ja, just grupperna här blir ju inte för jättestora som de kan bli på arbetsförmedlingens möten. Det blir ju enklare att kunna sitta här och ta emot info på ett bättre sätt och hinna ställa frågor utan att bli störd och så. Och sen finns det ju kompetent personal här som lägger ner tid på varje människa som går här. (Bella)

Just storleken och det opersonliga mötet nämner Bella flera gånger.

På arbetsförmedlingen är det väldigt stelt och tråkigt och oftast mycket folk. "...” det är inte alltför stort och inte alltför många ungdomar som går här [Arbetshuset] heller. Det är väldigt lugnt och stilla här. (Bella)

Det är återkommande att informanterna är mer positivt inställda till de kommunala aktiviteterna. Erik menar att de aktiviteter han varit med om i nationell regi varit mer opersonliga än inom Arbetshuset. Aktiviteterna som Erik idag deltar i är lite mer välgenomförda och han får ut mer av dem. När det sker i mindre skala ger det Erik mer och den vetskapen ger honom högre motivation att delta.

Alltså det är väl mest på grund av skalan av det. Det arbetsförmedlingen anordnar känns mer opersonligt liksom. De bjuder in några arbetsgivare. De står i en stor sal. Står väldigt långt bort. Medan här på [Arbetshuset] är det en arbetsgivare som kommer där man redan fått mycket information om dem och pratat om dem i någon dag. Du vet vad som gäller och är mer förberedd. Själva mötet känns oftast personligare också. Det är mycket mindre grupp än det skulle varit på arbetsförmedlingen. (Erik)

David tycker Arbetshusets aktiviteter är bra och framstår som ännu bättre då arbetsförmedlingen ofta bara tittar på din legitimation och sen inte aktivt hjälper dig. Dock menar David att arbetsförmedlingen också har bra aktiviteter och att det är aktiviteten i sig

som avgör om den är bra, inte vem som håller i den.

*Alltså att de alltid har något nytt. Alltså varje vecka så snackar de om företag som ska komma hit och sånt hela tiden. Går man till arbetsförmedlingen så typ tar de ditt leg och sätter in i datorn och ser vad du har gjort liksom och sedan inget mer. Ibland har de öppet hus där, på ***. Det är bra "..."
Det händer ju mer här [Arbetshuset] liksom. (David)*

Adam, som menade att ekonomi var huvudskälet till sitt deltagande i Arbetshuset och inte trodde särskilt mycket på aktiviteterna menar att det inte är någon direkt skillnad mellan Arbetshusets insatser kontra arbetsförmedlingens. De är inte särskilt bra någon av dem och motivationen är inte på topp oavsett aktivitet menar Adam som inte tycker det fungerar så bra som förväntat.

Ingen skillnad alltså. Det finns inte så mycket att göra på arbetsförmedlingen. Eller arbetsförmedlingen... (Adam)

På frågan om aktiviteterna som Adam varit på känns meningsfulla och om det spelar någon roll vem som håller i aktiviteten svarar han:

Nej. Ingen skillnad alls alltså. Inte arbetsförmedlingen heller. De snackar också mycket skit. (Adam)

5.4 Möjligheter att påverka

- Vilka möjligheter upplever ungdomarna att de har till förändring och individanpassning av sitt deltagande? Är det önskvärt från deras sida och vilken möjlighet har de att protestera vid missnöje?

På frågan om hur stora möjligheterna är att själv påverka och vara med att utforma sina aktiviteter inom Arbetshuset så är informanterna överlag positiva. Bella tycker att personalen på Arbetshuset lyssnar och tar emot kritik för att utforma det bästa möjliga upplägget. Samtidigt tycker Bella det är bra att kunna ta diskussionen för att kunna påverka så mycket som möjligt. Dock är det inte alltid synpunkterna kan tillfredsställas, men uppfattningen är att en diskussion alltid är välkommen för att komma fram till det mest lämpliga upplägget.

De som jobbar här lyssnar ju och så tar de emot idéerna och så försöker de väl tillämpa dem så bra de kan. Men de lyssnar ju åtminstone och frågar vad man menar om de inte förstår. "...”Men det är

bra, då får man ju ändå träna på att argumentera och så liksom framföra sina idéer på ett bättre sätt. "... Tar man inte upp något så blir det ju inte bättre. Man måste ju våga fråga. Man kanske kan få en bättre förklaring till varför man behöver gå på "den" [aktiviteten]. (Bella)

Erik har ett liknande förhållningssätt till sina möjligheter att själv påverka sin situation. Han upplever att möjligheterna är goda att själv sätta sin prägel på den tid man tillbringar inne i Arbetshuset. Bella och Erik anser att det är bra att få möjligheten att påverka och är något de trivs med.

Ja i högsta grad liksom. Om jag säger att "det" och "det" intresserar mig, om det kommer upp så är det ju det som jag får veta mer om. Eller om jag säger att det där verkar ju intressant, kan du berätta mer om det. Då får jag ju informationen. Eller om jag känner motsatsen så får jag ju samma. Då respekteras ju hur det känns. Så jodå. Jag känner att jag får vara med och påverka. "... Om det är något jag håller på med så vill jag ju känna att jag är delaktig också. (Erik)

Samtidigt är det inte alla som trivs med att ha möjligheten att påverka. David beskriver att han inte har behov att själv påverka utan det är bra som det är. Tycker David att det skulle behövas en protest så hade han inte haft några svårigheter med att uttrycka en sådan.

Nä jag tycker det är rätt bra såhär. Det varierar ju ändå liksom. "... Men jag har aldrig haft svårt att säga vad jag vill. Vad jag tycker och så. (David)

Adam tycker inte att det spelar särskilt stor roll att man uttrycker sina åsikter. Det finns inga svårigheter med att säga till vid missnöje. Åsikter och missnöje finns mot en del saker vilket framkommer då och då i intervjun, men Adam anser att det varken gör till eller ifrån att i detta läge framföra kritiken till ansvariga inom Arbetshuset.

Nej jag vet inte. Det borde satsas mer på intervjuer alltså. Mer att ha samtal med enskilda personer och inte i grupp. Jobba mer på det. Prata mer en och en och inte som grupp för det går inte du vet. Alla behöver inte skriva CV. (Adam)

Om detta visade på informanternas möjligheter att påverka sina aktiviteter inom Arbetshuset så finns det ytterligare en sida att belysa. Nämligen vilka möjligheter informanterna hade att påverka deltagandet i verksamheten? Hade de någonting att välja på mer än Arbetshuset och hade det varit önskvärt att vara mer delaktig i ett sådant beslut? David beskriver att det enda valet som fanns utöver att börja på arbetshuset var att inte ansöka om ekonomiskt bistånd.

Därför såg han det som att det var ett tvång.

Nä de sa bara att jag skulle till [Arbetshuset]. Jag tänkte att va fan är det liksom. De skickade mig en karta och så fick jag vänta här utanför. Jag hade ingen aning om vad det var liksom. (David)

David beskriver att det inte fanns något direkt val. Skulle han inte delta i Arbetshusets aktiviteter så skulle det rapporteras frånvaro och pengarna från ekonomiskt bistånd skulle utebli. Även Fanny beskriver hur man bara slussas vidare från ekonomiskt bistånd utan att ha något val. Observera ordvalet ”skicka” som om ungdomarna vore ett slags kolli. Vill man ha sina pengar så är det denna aktivitet som gäller. Fanny beskriver precis som David att det inte gavs någon information om Arbetshuset innan de gick dit.

En gemensam uppfattning för informanterna är således bristande information om Arbetshuset när socialtjänsten slussade dem vidare dit. De hade heller inget val utan ger bilden av ett indirekt tvång att delta. Deltar man inte i Arbetshusets aktiviteter så blir man i slutändan utan pengar. Adam menar att han behövt delta i aktiviteter som han inte ville delta i. På frågan om han då upplevde det som ett tvång gav han svaret:

Tvingad och tvingad. Jag behövde mina pengar ju... (Adam)

6. Analys

I detta avsnitt analyserar vi de data som vi redovisat i resultatavsnittet. Under resultat valde vi att sortera vårt material efter frågeställning. Det har vi även gjort här med ett undantag.

Frågeställning ett och två analyseras under en rubrik då de står nära varandra.

6.1 Skäl & roll

- Vilka skäl har ungdomar till att delta i arbetsmarknadsåtgärder och kompetenshöjande aktiviteter? Vilka är de bakomliggande orsakerna?
- Vilken roll spelar Arbetshuset i ungdomarnas liv? Spelar vissa aktiviteter större roll än andra?

Dessa två frågeställningar analyseras med hjälp av Marie Jahodas deprivationsteori. Vi kommer även att referera till andra studier som vi berört i avsnittet ”tidigare forskning”. Detta ska inte ses som ett verktyg för oss att analysera vårt resultat. Istället ska den tidigare forskningen ses som en jämförelse med resultatet i vår studie för att öka möjligheten till att förklara och förstå vår analys samt för att möjligen öka eller minska validiteten i vår studie. Jahodas teori syftar på att beskriva arbetets betydelse för människan. Hennes teori handlar om ekonomi som en manifest funktion och drivkraft för att ha ett arbete. Samtidigt menar Jahoda (1992) att det finns fem latent funktioner som alla handlar om grundläggande behov om arbetets betydelse. De latent funktionerna handlar bland annat om att få struktur åt sin vakna tid och att ha kontakt med människor och även att ha regelbundna aktiviteter. Dessa begrepp kommer också användas i detta avsnitt.

David och Fanny nämner hur de ”skickades” till Arbetshuset från socialtjänsten. De beskriver hur de utan något val och utan någon beskrivning av Arbetshuset ”skickades” som om de vore ett kolli på posten. Detta accepterades då de egentligen inte hade något val. Något som vi går djupare in på under vår tredje frågeställning längre fram. Skälet till att de slussades vidare på detta sätt är kommunens möjligheter att med hjälp av lagstöd kräva att individen ska delta i anvisad åtgärd för att få ekonomiskt stöd. Persson och Vikman (2010) har skrivit en rapport om aktiveringskrav. Dessa krav har varierat med tiden men idag kan kommunen kräva att individer som får försörjningsstöd ska delta i anvisad åtgärd. Detta är ett sätt att minska trycket på ansökningarna då personer som inte anser sig ha rätt till ekonomiskt bistånd söker sig bort från bidragssystemet då det krävs en motprestation (Person & Vikman, 2010).

Vi vill än en gång poängtera att samtliga informanter kommit till Arbetshuset genom ekonomiskt bistånd. Därför är huvudskälet till informanternas deltagande i grund och botten kopplat till detta. Det ekonomiska skälet är Jahodas (1992) manifesta funktion och alltid en drivkraft till att arbeta. På frågan om vilket som är huvudskälet till sitt deltagande svarar Adam:

... Man måste bara visa sig där. Att du är där. Så kan de skriva till din handläggare att du varit där och du får pengarna sen. Det är mer för att det ska finnas på papper. (Adam)

Att som Adam, ha ekonomin som huvudskäl är inte särskilt förvånande. Kanske är det mer förvånande att fler inte nämnde detta med tanke på att samtliga kommer från ekonomiskt bistånd. Vilket skäl ungdomarna har till sitt deltagande bör kunna variera beroende på exempelvis boendesituation. Flertalet av informanterna bor fortfarande hemma hos en eller bägge föräldrarna. Möjligen kan det minska den ekonomiska drivkraften en aning. Istället nämndes Jahodas (1992) latent funktioner som huvudskäl till informanternas deltagande i aktiviteterna.

6.1.1 Latenta funktioner

Med tanke på de svar vi fått från våra informanter menar vi att Arbetshuset fungerar som ett substitut för ett arbete. Som vi visar under avsnittet ”resultat” så klarar David inte av att gå hemma längre utan vill ha en sysselsättning om dagarna. Även Fanny pratar om att få en struktur åt sin vakna tid vilken är den första av Jahodas fem funktioner.

... Sen är det väl för att ha något att göra om dagarna. Det är inte kul att gå hemma. (Fanny)

Erik menar att det är av stor betydelse att träffa andra ungdomar i liknande situation. Även Bella beskriver vikten av att träffa andra ungdomar och byta erfarenheter sinsemellan vilket är Jahodas andra funktion. Utan Arbetshuset finns en risk att man blir socialt isolerad genom att bara gå hemma. Även Jahodas tredje funktion nämns i våra intervjuer. Bella pratar om friskvård där ungdomarna ibland ägnar sig åt lagidrott där hon menar att man lär sig samarbeta. Samtidigt är samtliga deltagare i Arbetshuset förankrade i det kollektiv som strävar efter samma mål, förbättra sina chanser att få ett arbete och på så sätt bli självförsörjande. Jahodas femte funktion nämns av våra informanter genom exempelvis Erik som menar att de regelbundna aktiviteterna är en viktig del för att komma hemifrån.

Regelbunden aktivitet går ihop med punkt ett att ha en struktur åt sin vakna tid. Ingen av våra informanter nämner direkt status eller identitet. Fyra av Jahodas fem latenta funktioner nämns när vi diskuterar vilka skälen till ungdomarnas deltagande är samt vilken roll aktiviteterna spelar. Vi menar att dessa svar tyder på att Arbetshuset inte enbart ska ses som en självklar väg till arbete, utan även att det tillfredställer andra grundläggande behov som är viktiga för att klara sin vardag. Trots att Arbetshuset enligt oss ska ses som ett substitut för arbete finns alltid den manifesta funktionen, ekonomi, i bakhuvudet. Så länge Arbetshusets ekonomiska ersättning (exempelvis ekonomiskt bistånd) inte kan mäta sig med den lön man får vid ett arbete så lär alltid drivkraften efter ett arbete finnas kvar. Detta gör att deltagarna på Arbetshuset hela tiden bör vara motiverade till att förbättra sina möjligheter till att bli självförsörjande.

Trots att ungdomarna talar om hur de ”skickades” till Arbetshuset utan någon vidare beskrivning eller valmöjlighet så accepterar de sin roll och kan ändå se en mening med sitt deltagande. Trots att den materiella aspekten ständigt är närvarande så är det inte det som ungdomarna först och främst talar om som huvudskäl till sitt deltagande i Arbetshuset. Istället är det som flertalet informanter nämner i första hand de sociala aspekterna som framhålls. Ungdomarna inom Arbetshuset anser i regel att aktiviteterna har stor betydelse för dem, samtidigt som de är väl medvetna om att deltagande i Arbetshusets aktiviteter inte alls garanterar ett arbete. Nilsson (2008) visar att arbetsmarknadspolitiska åtgärder inte har särskilt stor inverkan på om man får arbete eller inte. Däremot, menar Nilsson (2008), att ungdomars upplevelser och attityder av aktiviteterna är positiva. Då våra informanter nämner den positiva inverkan som Arbetshuset har, kopplat till Jahodas latenta funktioner, så ökar vår validitet då flera kommit fram till liknande resultat.

Trots att samtliga av informanterna kommer från ekonomiskt bistånd är det inte självklart att det borde vara huvudskälet till deltagande i Arbetshusets aktiviteter. Harkman (2002) skriver om att den ekonomiska aspekten inte är det självklara motivet till valet av aktivitet. I Harkmans (2002) studie är individens huvudskäl i regel att förbättra sina förutsättningar på arbetsmarknaden samt att delta i aktiviteterna för att ha en sysselsättning och ha vissa sociala kontakter.

6.1.2 Roll

Samtliga informanter nämnde att de har erfarenhet av andra aktiviteter än Arbetshusets. Det är i huvudsak arbetsförmedlingen som anordnat de aktiviteter som ungdomarna också deltagit i. Där finns också en skillnad i att Arbetshusets aktiviteter sker på kommunal nivå medan arbetsförmedlingens istället finns på nationell nivå. Som resultatdelen visar så är en allmän uppfattning att Arbetshuset är mer personligt och har en familjär stämning vilket inte är ungdomarnas upplevelse av arbetsförmedlingen. Det mer personliga mötet på Arbetshuset öppnar för större deltagande och engagemang från ungdomarna. Detta öppnar för en helt annan kontakt med arbetsgivaren än på arbetsförmedlingen.

En av Jahodas latentfunktioner handlar om att ha kontakter med andra människor och ha mål och avsikter delade i ett kollektiv. Genom de mer personliga aktiviteterna på Arbetshuset så uppfylls denna funktion. Arbetsförmedlingen kan enligt ungdomarna inte tillgodose detta på samma vis då ungdomarna inte känner sig lika delaktiga i de opersonliga aktiviteterna som arbetsförmedlingen anordnar.

Ulmestigs studerar skillnaden mellan nationella och kommunala insatser och menar att det är bättre att arbetsmarknadsinsatser anordnas genom kommunen. Ulmestig (2007) menar att staten är ineffektiva som utförare varför kommunen istället bör ta hand om dessa ärenden. Möjligen är det också det som visar sig i ungdomarnas upplevelser, att staten inte anstränger sig lika mycket som aktörer på kommunal nivå för att kommunen har ett aningen större intresse. Får de ut ungdomarna i arbete kan kostnader i försörjningsstöd minska för kommunen då de enligt Ulmestig (2007) har ett samband.

Kritiken som riktas mot Jahodas deprivationsteori handlar om ungdomar som har ett arbete de inte trivs med inte mår nämnvärt mycket bättre än arbetslösa ungdomar (Rantakeisu, 1996). Erik uttrycker det som att huvudsaken för honom just nu är att få ett arbete. Oavsett vilket arbete han får kretsar allting kring att få ett arbete. Att han även beskriver hur han sökt arbete inom vitt skilda områden tycker vi också tyder på att han först och främst vill ha ett arbete vilket är bättre än att inte ha något arbete alls. När han sedan har ett arbete kan han utgå från det och möjligen försöka få ett "bättre". Detta är en uppfattning som Bella delar. Vi kanske inte har tillräckligt underlag för att påstå att kritiken är helt fel. Däremot vill vi visa på att uppfattningen hos ett par av våra informanter inte stämmer överens med kritiken Jahodas teori fått.

6.1.3 Sammanfattning

Trots att samtliga ungdomar kommer från ekonomiskt bistånd anger endast en person Jahodas (1992) manifesta funktion ekonomin som huvudskäl till sitt deltagande. Istället är det Jahodas latent funktioner som i huvudsak nämns. Men då samtliga ungdomar kommer från ekonomiskt bistånd menar vi att ekonomin i grund och botten ändå är ett uttalat huvudskäl. Då blir det enligt oss än mer intressant när ekonomin bara nämns av en person och de andra framhåller Jahodas latent funktioner. Det är Arbetshusets sociala funktioner tillsammans med struktur på vardagen och en regelbundenhet i aktiviteterna som är huvudskälen. Samtidigt är ungdomarna medvetna om att Arbetshuset inte per automatik renderar i ett arbete. Därför menar vi att Arbetshuset fungerar som ett substitut för ett arbete då de latent funktionerna tillfredställs genom deltagande i Arbetshusets aktiviteter. Sedan kom vi fram till att ungdomarna upplever att de latent funktionerna uppfylls olika beroende på vem som håller i aktiviteterna. Arbetsförmedlingens sätt att utforma sina aktiviteter gav inte samma utfall som Arbetshusets. Inställningen till Arbetshuset är bra då ungdomarna ser att det spelar en stor roll för dem. Vissa ungdomar upplever att de ökar sin kompetens genom aktiviteterna. Arbetshuset spelar i regel en stor roll då den nära kontakten ungdomarna emellan men även den nära kontakten till personalen är viktig. Ungdomarna upplever att Arbetshuset spelar en roll som arbetsförmedlingen har svårt att matcha. Samtidigt finns det personer som inte ser någon direkt betydelse med kompetenshöjande aktiviteter. Adam tycker varken Arbetshuset eller arbetsförmedlingen har någon större roll eller funktion i hans liv utan deltar endast för att få sin ekonomiska ersättning.

Nej. Ingen skillnad alls alltså. Inte arbetsförmedlingen heller. De snackar också mycket skit. (Adam)

Slutsatsen blir att under tiden som arbetslös kan Arbetshusets aktiviteter väl fylla flera av de latent funktioner som ett arbete gör. Med undantag för ett, Jahodas manifesta funktion, ekonomin.

6.2 Valfrihet

- Vilka möjligheter upplever ungdomarna att de har till förändring och individanpassning av sitt deltagande? Är det önskvärt från deras sida och vilken möjlighet har de att protestera vid missnöje?

För att analysera resultatet på denna frågeställning använder vi oss av Hirschmans teori om sorti eller protest. Hirschmans (2008) teori handlar om vilka möjligheter man har att framföra sitt missnöje och hur dessa i så fall visar sig.

Ungdomarna är överlag positiva till att själva påverka sitt deltagande i Arbetshusets aktiviteter. Det finns utrymme för diskussion kring upplägget av ungdomarnas aktiviteter. Ungdomarna ges möjlighet att föra en diskussion med sin handläggare och föra fram sitt missnöje om deras aktiviteter inte känns bra.

Eftersom Erik anser att Arbetshuset tar hänsyn till hans vilja så fungerar alltså det Hirschman kallar protest. I det här fallet blir det ingen större protest att tala om men är det någon aktivitet som inte passar Erik och han påpekar detta så kan det tolkas som en protest. Då Arbetshuset visar god vilja att ta hänsyn till Eriks protest så slår protesten väl ut. Bella är inne på samma linje. Hon menar att personalen tar till sig kritiken och försöker anpassa aktiviteterna efter individen så gott det går. Hon tillägger:

Tar man inte upp något så blir det ju inte bättre. Man måste ju våga fråga. Man kanske kan få en bättre förklaring till varför man behöver gå på "den" [aktiviteten]. (Bella)

De protester som förekommer sker utan sorti då det skulle få alltför stora konsekvenser för ungdomarna i form av indraget ekonomiskt bistånd. Någon vidare lojalitet till Arbetshuset finns inte i vårt fall då ungdomarna inte har något alternativ till Arbetshuset. Hade en "konkurrerande" verksamhet funnits hade frågan om lojalitet hamnat i ett annat läge. Antingen finner de sig i situationen och försöker påverka den inifrån Arbetshuset eller så är det sorti som gäller. En viss form av lojalitet kan dock uppstå då ungdomarna deltagit i Arbetshusets aktiviteter i mer än tre månader. Då är det inte längre obligatoriskt deltagande som gäller. Dock visar Fanny upp en viss lojalitet genom att ändå delta i Arbetshusets aktiviteter frivilligt.

... Jag behöver inte vara här längre egentligen. Jag har valt detta själv nu. (Fanny)

Hirschman skriver om att vissa personer inte känner något behov av varken sorti eller protest. Fanny känner inget behov av att själv vara med och påverka utan tycker det är skönt att någon

annan väljer hennes upplägg. David är inne på samma spår och säger att han absolut kan tänka sig protestera om missnöje hade uppstått.

Nä jag tycker det är rätt bra såhär. Det varierar ju ändå liksom. "...” Men jag har aldrig haft svårt att säga vad jag vill. Vad jag tycker och så. (David)

6.2.1 Beroende

Våra informanter upplever alltså att deras åsikter respekteras vid val av aktivitet. Hade missnöjet inte respekterats av Arbetshuset så skulle en form av protest kunnat vara sorti. I vår studie är dock sorti relativt otrolig med tanke på beroendet som finns till Arbetshuset. Om deltagaren väljer sorti skulle detta eventuellt resultera i ett uteblivet ekonomiskt bistånd. Som vi var inne på i avsnittet resultat så finns det dock två sidor av möjligheterna att påverka. Det vi hittills har berört är möjligheterna att påverka sin situation *inom* Arbetshuset. Dessa möjligheter upplever ungdomarna alltså vara mycket goda. Hur stora möjligheter finns det då att påverka valet av verksamhet? Har de där någon möjlighet att visa sitt eventuella missnöje?

Vi har tidigare diskuterat kring hur flertalet ungdomar ”skickas” till arbetshuset utan att ha något alternativ. De fick inte heller någon vidare beskrivning av Arbetshuset och dess innebörd.

Nä dem sa bara att jag skulle till [Arbetshuset]. Jag tänkte att va fan är det liksom. Dem skickade mig en karta och så fick jag vänta här utanför. Jag hade ingen aning om vad det var liksom. (David)

David beskriver hur han förutom Arbetshuset inte hade något val mer än att välja sorti. Beroendet av det ekonomiska biståndet är så stort att sorti enligt ungdomarna inte är något alternativ. Priset ungdomarna får betala för sorti skulle bli alldeles för högt då den ekonomiska ersättningen är så viktig för dem att de skulle få svårt att klara sina levnadsomkostnader utan den. Det finns således ett stort beroende utan att det existerar någon lojalitet.

Finns det då några andra sätt att protestera vid missnöje i denna situation? Ja, det går självklart att framföra sitt missnöje. Men så länge det inte finns några alternativ kan det bli komplicerat. Då socialtjänstären också handlar om en relation mellan människor finns alltid en risk med protester som sker utan sorti. Relationen mellan individ och handläggare på kommunen riskerar att försämrans och kostnaden för protesten kan då bli väldigt hög. Enligt

Hirschman (2008) är den vanligaste formen att visa sitt missnöje vad han kallar tyst sorti. Det handlar om att genom sin sorti visa sitt missnöje genom att exempelvis börja använda en likvärdig vara eller tjänst hos en konkurrent. Dock finns inte det alternativet för våra informanter. Kvar finns det således bara ett enda alternativ för våra informanter. Det är att delta i Arbetshusets aktiviteter. Adam sammanfattar ungdomarnas situation på ett mycket tydligt sätt. Hur stora möjligheter har de att påverka valet av verksamhet?

Tvingad och tvingad. Jag behövde mina pengar ju... (Adam)

6.2.2 Sammanfattning

Enligt oss finns det två olika svar på om ungdomarna upplever att de har möjlighet att påverka sina aktiviteter och har möjlighet att protestera vid missnöje. När du väl kommit till Arbetshuset har du stora möjligheter att påverka. *Om* du vill, för det är inte alla ungdomar som vill påverka sina aktiviteter. Vissa ungdomar inom Arbetshuset trivs med att en handläggare planerar deras schema utan att de själva är med och utformar det. Ungdomarna upplever att personalen på Arbetshuset tar så stor hänsyn till deras önskemål som möjligt. Däremot är samtliga ungdomar överens om att de inte har något val till att delta i Arbetshusets aktiviteter. Aktiveringskraven gör att ungdomarna måste delta i anvisad aktivitet för att få sitt bidrag (Persson & Vikman, 2010). Dock finns det inga aktiviteter att välja på utöver Arbetshuset. Valfriheten att göra sorti enligt Hirschmans (2008) teori finns inte i praktiken då ett uteblivet ekonomiskt bistånd skulle få stora konsekvenser. Vi påstår därför att deltagandet i Arbetshuset är ett indirekt tvång. I vissa ögon är det ett nödvändigt ont för att få sina pengar. Förvisso upplever ungdomarna överlag att Arbetshuset är en bra plats men att de är tvingade till att vara där. I teorin har alltid ungdomarna alternativet att göra sorti, då de av egen fri vilja tagit kontakt med socialtjänsten. I praktiken finns däremot inget val som heter sorti då beroendet av socialtjänstens insatser är nödvändigt för våra ungdomar och den situation de befinner sig i.

7. Diskussion

Ungdomarnas upplevelser av Arbetshuset är blandade med både positiva och negativa inslag. En övergripande bild är att aktiviteterna tillför ungdomarna ett värde. Även om det inte leder till arbete så får de ut många andra funktioner. Vår analys visar att det är ett indirekt tvång att delta i Arbetshusets aktiviteter. Ändå upplever de flesta ungdomarna att de är nöjda med aktiviteterna. Bland annat nämns att det borde vara mer känt att Arbetshuset finns, då många arbetslösa ungdomar skulle ha nytta av Arbetshusets aktiviteter. Dock skulle en utökning av verksamheten vara verkningslös för de som kommer från socialtjänsten då de ändå inte har något val och hamnar här oavsett om de känner till verksamheten sedan innan eller inte. Många ungdomar uttryckte att det lilla formatet och den familjära stämningen är verksamhetens stora fördel. Skulle verksamheten på Arbetshuset växa skulle dessa goda egenskaper riskera att försvinna. Alla upplevde fördelarna med verksamheter av detta slag och heller inte har övertygats om dess eventuella fördelar.

Jag tycker inte det är värsta stället alltså. Jag tycker bara, mannen, att det är hyckleri. Riktigt hyckleri alltså. Bara för att få pengar. Negativ bild va? (Adam)

Hur skulle det se ut om kommunen hade något eller några alternativ till Arbetshuset? I Sverige är aktiveringspolitiken ramlagsbaserad vilket innebär att kommunen har fria händer att utveckla verksamheten där insatserna sker samt hur insatserna ska vara utformade (Nilsson, 2008). Hur hade det sett ut om kommunen hade ett par olika verksamheter att välja på? Detta är ingenting vi kan svara på men kanske blir ungdomarna mer motiverade om de redan från start känner att de har möjlighet att vara med att påverka? När ungdomarna redan från början i kontakten med socialtjänsten blir ”skickade” till Arbetshuset utan något val är kanske risken att ungdomarna går in i aktiviteterna med en negativ inställning. Kanske hade utfallet sett annorlunda ut om ungdomarna fick vara delaktiga från början. Att ungdomarna är motiverade och tror på att aktiviteterna kan hjälpa dem till arbete bör inte underskattas. Är ungdomarna omotiverade lär det synas i resultatet att färre får ett arbete och i det långa loppet bör det kunna visa sig i arbetslöshetsstatistiken. Ulmestig (2007) skriver att kommunen uppmuntras ta större ansvar vid arbetsmarknadspolitiska insatser av ekonomiska skäl. Han menar att om fler personer får ett arbete minskar med all sannolikhet kommunens kostnader för försörjningsstöd. Även om Arbetshuset fyller många funktioner på det sociala planet så borde det ligga i kommunens intresse att få ut så många arbetslösa ungdomar i arbete som möjligt och inte ”bara” nöja sig med att aktivera dem.

7.1 Metoddiskussion

När vi började transkribera våra intervjuer insåg vi hur lätt det är att missa ”givna” följdfrågor. Under intervjun försökte vi vara noggranna för att inte behöva ångra uteblivna följdfrågor i efterhand. Ändå sitter vi där i efterhand och undrar ”varför frågade vi inte det?”. Å andra sidan tror vi att vi alltid skulle känna att vi missat någon följdfråga oavsett hur intervjun tagit form. Vi kan inte täcka upp allt. Dessutom skulle vårt urval möjligen kunnat se annorlunda ut. Urval genom självselektion ger enligt Jacobsen (2007) oftast informanter som drar mycket åt det ena eller andra hållet, negativt eller positivt. Personer som är neutrala ställer sällan upp. Vi skulle också kunna ha haft fler informanter. Vi anser att vi fick svar på våra frågeställningar genom de sex personer vi intervjuat, men ju fler desto bättre enligt oss. Det skulle visa på en ännu större bredd i ungdomarnas upplevelser. Sist så skulle vi tycka det var intressant att göra samma studie som vi gjort fast i andra lokaler. Nu skedde de i Arbetshusets egna lokaler vilket vi diskuterade för och nackdelar med i metoddelen. Utan att ha gjort en studie där intervjuerna inte skedde i dessa lokaler har vi ingenting att jämföra med varför vi inte vet om det var ett lyckat val och om det hade någon påverkan.

7.2 Fortsatta studier

En frågeställning som vi tycker vore intressant för att utveckla vår studie och ta den ett steg längre vore att studera vilken påverkan det indirekta tvånget har på Arbetshusets aktiviteter. Hade lika många ungdomar deltagit i aktiviteterna om de inte hade varit ”tvingade”? De flesta diskuterar kring Jahodas latent funktioner, men hur många är medvetna om dem innan de har deltagit i aktiviteterna? Vi tänker att det är först efter att man börjat delta i aktiviteterna som det blir tydligt hur viktiga de latent funktionerna är. Innan du börjat ditt deltagande är det kanske lätt att enbart fokusera på att snabbt skaffa sig ett jobb.

8. Referenser:

Brinkmann, Svend. & Kvale, Steinar. (2009). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. 2 uppl. Lund: Studentlitteratur.

Bryman, Alan. (2011). *Samhällsvetenskapliga metoder*. 2. [rev.] uppl. Malmö: Liber.

Fejes, Andreas & Thornberg, Robert (red.) (2009). *Handbok i kvalitativ analys*. Stockholm: Liber.

Furåker, Bengt. & Blomsterberg, Marianne. (2003). Attitudes towards the unemployed. An analysis of Swedish Survey Data. *International Journal of Social Welfare* , 12:193-203.

Giertz, Anders. (1998). *Arbete*. I Denvall, Verner & Jacobson, Tord (red.) *Vardagsbegrepp i socialt arbete: ideologi, teori och praktik*. 1 uppl. Stockholm: Nordstedts juridik.

Grönmo, Sigmund. (2006). *Metoder i samhällsvetenskap*. 1 uppl. Malmö: Liber.

Harkman, Anders. (2002). *Vilka motiv styr deltagandet i arbetsmarknadspolitiska program?* Uppsala: IFAU: Institutet för arbetsmarknadspolitisk utvärdering. (Forskningsrapport 2002:9).

Hirschman, Albert O. (2008). *Sorti eller protest: en fråga om lojaliteter*. [Ny utg.] Lund: Arkiv.

Jacobsen, Dag Ingvar. (2007). *Förståelse, beskrivning och förklaring*. Lund: Studentlitteratur.

Jahoda, Marie. (1992). Sociala och psykologiska effekter av arbetslöshet på 1930-talet. I Hansson, Sven Ove (red.). *Idéer om arbete: Volym 6 i Tidens idéserie*. Stockholm: Tidens förlag.

- Myint, Maung. (1992). *Arbetslöshet och ohälsa: ungdomar i riskzon*. Älvsjö: Kommentus.
- Nilsson, Maria. (2008). *Ung och utanför, en kartläggning av arbetet med unga i utanförskap i kronobergs län 2007-2008*. Växjö: FoU Välfärd (FoU-rapport 2008:4).
- Nordström Skans, Oskar. (2004). *Har ungdomsarbetslöshet långsiktiga effekter?* Uppsala: IFAU: Institutet för arbetsmarknadspolitisk utvärdering. (Forskningsrapport 2004:13).
- Patel, Runa & Davidsson, Bo. (2003). *Forskningsmetodikens grunder: att planera, genomföra och rapportera en undersökning*. 3 uppl. Lund: Studentlitteratur.
- Persson, Anna. & Vikman, Ulrika. (2010). *In- och utträdeseffekter av aktiveringskrav på socialbidragstagare*. Uppsala: IFAU: Institutet för arbetsmarknadspolitisk utvärdering. (Forskningsrapport 2010:7).
- Rantakeisu, Ulla, Starrin, Bengt & Hagquist, Curt. (1996). *Ungdomsarbetslöshet: vardagsliv och samhälle*. Lund: Studentlitteratur.
- SFS 2000:628. Förordning om den arbetsmarknadspolitiska verksamheten.
- SFS 2001:453. Socialtjänstlagen.
- Ulmestig, Richard. (2007). *På gränsen till fattigdom: en studie om arbetsmarknadspolitik och socialbidrag*. Diss. Lunds universitet. Lund: Lunds Universitet.
- Van den Berg, Gerrard. Bergemann, Anette & Caliendo, Marco. (2008). *The effect of active labor market programs on not-yet treated unemployed individuals*. Uppsala: IFAU: Institute for labor market policy evaluation. (Working paper 2008:26. ISSN: 1651-1166).

Westlund, Ingrid. (2009). I: Fejes, Andreas & Thornberg, Robert (red.) *Handbok i kvalitativ analys*. Stockholm: Liber.

Internetreferenser:

Arbetsförmedlingen. (2012). *Fakta om arbetslöshetsersättningen*.

www.arbetsformedlingen.se / för arbetssökande / stöd och service / ersättning vid arbetslöshet / fakta om ersättningen [2012-05-04]

Statistiska Centralbyrån. (2012).

http://www.scb.se/Pages/TableAndChart_262724.aspx / Grundtabeller februari 2009. Samt /grundtabeller februari 2012 [2012-05-02]

Vetenskapsrådet. (2002). *Etiska riktlinjer*. <http://www.codex.vr.se/texts/HSFR.pdf> [2012-05-02]

9. Bilaga 1

Information om intervjutillfälle

Hej!

Vi är två socionomstudenter som skriver ett examensarbete där vi är intresserade av ungdomars attityder och upplevelser av arbetsmarknadsåtgärder och kompetenshöjande aktiviteter. Uppsatsen kommer att färdigställas i månadsskiftet maj/juni 2012.

Vi hoppas att DU vill dela med dig av dina tankar och erfarenheter kring detta ämne. Om du är en person mellan 18- 26 år gammal med erfarenhet av kompetenshöjande arbetsmarknadsinsatser så är vi väldigt intresserade av just dig och dina upplevelser av aktiviteterna på ***.

Vi tänker använda individuella intervjuer. Intervjun går till så att vi sitter ner och samtalar kring olika frågeställningar om attityder och upplevelser av kompetenshöjande aktiviteter (exempelvis *** aktiviteter). En ljudupptagning från intervjun kommer att göras för att sedan skrivas ut för tolkning och analys. De insamlade uppgifterna kommer endast att användas till vårt examensarbete och de kommer att förvaras säkert där inga obehöriga kan få tillgång till dem. Önskar du ta del av den färdiga uppsatsen skickar vi dig gärna ett exemplar.

Deltagandet i studien är helt frivilligt och du kan när som helst under intervjun avbryta. Är det någon fråga du inte vill svara på behöver du självklart inte göra det.

Intervjun kommer att genomföras i *** lokaler här i ***.

Är det något du undrar och vill fråga om är du välkommen att höra av dig till oss eller till vår handledare.

För att delta i intervjun eller om du har övriga frågor kontakta oss via E-post, sms eller ring.

Med Vänliga Hälsningar Kristofer och Patrik

Kristofer: kfrgn09@student.lnu.se, 070* 53 ** 53

Patrik: pjoff09@student.lnu.se, 070* 03 ** 00

Handledare Kjetil Nordesjö går att nå via

E-post: kjetil.nordesjo@lnu.se

Bilaga 2

Intervjuguide

Syftet med vår studie är att beskriva ungdomars *inställning* till, och *upplevelser* av kompetenshöjande aktiviteter, och skälen till deras deltagande och vilken roll deltagandet spelar för individen. Detta vill vi studera i en verksamhet i kommunal regi.

Frågeställningar

- Vilka skäl har ungdomar till att delta i verksamhetens kompetenshöjande aktiviteter?
- Vilken roll spelar verksamheten i ungdomarnas liv? Spelar vissa aktiviteter större roll än andra?
- Vilka möjligheter upplever ungdomarna att de har till förändring och individanpassning av sitt deltagande? Är det önskvärt från deras sida och vilken möjlighet har de att protestera vid missnöje?

Före intervjun:

- Ditt deltagande är helt frivilligt. Du kan avbryta när du vill alternativt säga till om du inte vill svara på någon fråga.
- Ingen kommer få reda på vem du är eller kommer kunna röja dina uppgifter.
- Ljudet från intervjun kommer att spelas in. Detta kommer aldrig någon annan än vi två lyssna på. Efter att uppsatsen är klar kommer ljudinspelningen raderas.
- **Tack** för att du ställer upp! 😊

Huvudfrågor:

Inledning:

- Hur gammal är du?
- Hur ser din boendeform ut? Ensam, Sambo, Föräldrar etc.
- Hur länge har du varit arbetslös?
- Hur länge har du varit på ***?
- Hur tycker du det är att vara arbetslös?

Varför deltar du i *** aktiviteter?

- Hur hamnade du på ***?

Känns dina aktiviteter på *** meningsfulla?

- På vilket sätt? Vad tror du det beror på?
- Upplever du att du har utvecklats under din tid på ***?
- Känner du dig närmare sysselsättning idag än när du började på ***?

Vad har du fått för hjälp och stöd av din/dina handläggare under din tid på ***?

- Känner du dig trygg med din/dina handläggare?
- Utan att gå in på specifik handläggare så: anser du att du får den hjälp du behöver?

Visste du någonting om *** verksamhet innan du började här?

- Vad visste du?
- Hur hade du fått reda på denna info? (t.ex. ams, vänner, faktablad etc.)

Vad hade du för förväntningar på *** verksamhet innan du började?

- Har dessa förändrats under tidens gång?

Finns det någon aktivitet du saknar för ungdomar utan arbete? T.ex. någonting du känt att arbetslösa ungdomar verkligen behöver hjälp med eller skulle kunna fungera.

Har du någon gång upplevt att du som arbetssökande behandlats annorlunda än de som har arbete

- Hurdå?
- Har du något exempel?

Har du deltagit i flera olika aktiviteter?

- Kan du ge exempel på vilka?
- Är det någon aktivitet du trivs bättre med än någon annan? Vilken/Vilka?
- Ibland kanske man kan känna att något man gör ”ger mer” och är mer effektivt än någonting annat. Upplever du att någon aktivitet ligger närmre arbete än någon annan? På vilket sätt?
- Påverkar detta i så fall ditt val av aktivitet (i den mån du kan påverka)

Har du varit på någon anställningsintervju någon gång?

- Känner du då att du haft nytta av det du lärt dig i dessa aktiviteter? (på ***, ams etc)
- Hur upplever du arbetsgivares inställning till dina erfarenheter från aktiviteter du deltagit i?

T.ex. känner du att någon aktivitet väger tyngre än någon annan i en arbetsgivares ögon?

– Påverkar detta ditt val av aktivitet (i den mån du kan påverka?)

– Även om du inte har erfarenhet av arbetsgivares syn. Tror du de värderar olika aktiviteter olika högt?

– Påverkar detta ditt val av aktivitet (i den mån du kan påverka?)

Känner du någon skillnad på att gå på en obligatorisk kontra frivillig aktivitet?

– Påverkas din motivation av obligatoriska aktiviteter förenade med sanktioner jämfört med frivilliga? Hur då?

– Vad avgör om du går på en obligatorisk träff/aktivitet på ***?

– Går du på alla aktiviteter eller endast de obligatoriska?

Har du erfarenhet av någon annan aktivitet än ***? T.ex. på ams eller liknande.

– Vilken är din erfarenhet av dessa?

– Har du någon gång haft ett nystartsjobb?

– Känner du någon skillnad på statliga åtgärder och kommunala åtgärder som du deltagit i?

– **Om svar JA:** Vilken är din upplevelse av nystartsjobb? Bra, dåligt, exempel?

– Vilken skillnad?

– Förederar du den ena före den andra? (statlig kontra kommunal insats)

Ser du på ditt deltagande i *** aktiviteter som frivilligt?

– På vilket sätt är det frivilligt/ofrivilligt?

– Skulle du vilja ha det på något annat sätt?

Upplever du att du själv kan påverka vilka aktiviteter som du deltar i här på ***?

– På vilket sätt får du chansen att påverka, exempel?

– Tycker du det är bra/dåligt att vara med och bestämma dina aktiviteter?

– Är du nöjd med hur det ser ut eller skulle du vilja ha större/mindre delaktighet?

Har du någon gång behövt delta i någon aktivitet här på *** eller exempelvis på arbetsförmedlingen, som du inte vill delta i?

– Har du i så fall någon gång förmedlat ditt missnöje med detta till t.ex. en handläggare?

– Upplever du att det faktiskt finns en mening med att säga ifrån om du tycker något är

opassande? Tror du i så fall att det skulle hjälpa eller uppfattar du det som en låst situation där du bara får rätta dig i leden?

Vilken är din övergripande uppfattning om ***

- Hur tror du andra arbetslösa ungdomar ser på ***? Varför tror du ”så”?
- Skulle du rekommendera *** aktiviteter till andra?
- Finns det något du saknar med *** aktiviteter?

Är det något ni vill ta upp som jag missat i mina frågor?

Tack för ditt deltagande!